

AUTORSKÉ PRÁVO Z POHLADU POUŽÍVATEĽOV INTERNETU V EÚ, USA A JAPONSKU

prof. JUDr. Branislav Hazucha, LL.D.*

Abstrakt: Tento príspevok sa snaží vniesť svetlo do problematiky, ktorej čelí súčasná autorské právo v digitálnom prostredí a ktorá spočíva v tom, že široká verejnosť údajne úplne ignoruje a prehliada autorské právo v praxi. Za týmto účelom príspevok vychádza z empirickej štúdie, ktorá skúma, ako široká verejnosť vníma rôzne komerčné a súkromné netvorivé použitia predmetov chránených autorským právom bez súhlasu získaného od dotknutých nositeľov práv. Táto štúdia poukazuje na to, že na rozdiel od bežne prezentovaných názorov široká verejnosť jasne uznáva autorské právo a považuje používanie autorských diel na komerčné účely alebo vo veľkom rozsahu bez súhlasu ich tvorcov za nesprávne. Týmto sa zjavne potvrdzuje, že právo duševného vlastníctva, a obzvlášť autorské právo, má pevné základy v spoločenských normách uznávaných širokou verejnosťou a nie je len výtvorom pozitívneho práva. Zároveň sa však potvrdzuje výrazný rozdiel medzi pohľadom verejnosti a posledným trendom v oblasti ochrany autorského práva, ktorý sa snaží zúžiť rôzne použitia autorských diel pre súkromnú potrebu. To vysvetľuje, prečo takúto právnu úpravu, ktorá nemá oporu v spoločenských normách, je dosť náročné presadiť v praxi, najmä keď sa snaží zmeniť spoločenské správanie, ktoré sa považuje verejnosťou za bežné a správne.

Kľúčové slová: autorské právo, porušovanie autorských práv, netvorivé vyhotovenie rozmnoženiny, vyhotovenie rozmnoženiny pre súkromnú potrebu, internetová anketa, spoločenské normy, sťahovanie z internetu, sprístupňovanie diela verejnosti.

Autorské právo sa v ostatných desaťročiach pretransformovalo z právnej oblasti, ktorá upravovala špecifické aspekty zábavného prie-

* Prof. JUDr. Branislav Hazucha, LL.D. pôsobí ako profesor so špecializáciou na právo duševného vlastníctva a ako člen Výskumného ústavu informačného práva a politiky na Právnickej fakulte Hokkaidskej univerzity v Japonsku. Táto štúdia bola podporená JSPS KAKENHI grantom č. 18K01380. Autor ďakuje editorke tohto zborníka za hodnotné pripomienky k príspevku.

myslu, na právnu úpravu zasahujúcu do najrôznejších sfér každodenného života širokej verejnosti. Preto kým v minulosti sa autorskoprávne použitie vzťahovalo predovšetkým na rôzne podnikateľské činnosti v oblasti zábavného priemyslu,¹ dnes bežný človek vedome, často dokonca aj nevedome, autorskoprávne používa najrôznejšie druhy autorských diel pri bežných činnostiach, či už ide o prehliadanie alebo čítanie novín alebo elektronických knížiek na tablete alebo inteligentnom telefóne, streamovanie hudby, filmov a televíznych programov z internetu alebo zdieľanie obľúbených fotografií alebo videí na spoločenských sieťach.²

S touto zmenou tiež súvisí zvýšený záujem masmédií o autorskoprávnu oblasť. V dnešnej dobe sa široká verejnosť bežne môže dočítať o mnohých problémoch a sporoch súvisiacich s uplatňovaním autorského práva. Napríklad, nie tak nedávno sa verejnosť mohla dočítať o problémoch, ktorým musia čeliť samosprávy a školy pri používaní ľudových alebo zľudovených piesní na nimi organizovaných verejných podujatiach.³ Dôvodom bolo, že sa príslušná organizácia kolektívnej správy domáhala úhrady autorských odmien za používanie spracovaní daných piesní chránených autorským právom bez ohľadu na to, či došlo v skutočnosti k takému použitiu.

Pravidelne sa tiež možno dočítať o tom, ako sa viacerí slovenskí autori a interpreti sťažujú na nedostatočné používanie pôvodnej slovenskej tvorby v rádiovom alebo televíznom vysielaní, pretože je podľa nich zahraničná tvorba zvýhodnená alebo preferovaná z rôznych dô-

¹ Pozri napr. KHAN, B.Z. *The Democratization of Invention: Patents and Copyrights in American Economic Development, 1790–1920*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, s. 225 – 254.

² Pozri napr. LITMAN, J. The Exclusive Right to Read. In: *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 1994, roč. XIII, s. 29. LITMAN, J. Readers' Copyright. In: *Journal of the Copyright Society of the USA*, 2011, roč. LVIII, s. 325.

³ Pozri napr. OKOLIČÁNIOVÁ, E. Kto zaspieva, toho SOZA zinkasuje. *Pravda* [online]. 6. júna 2012. <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/174649-kto-zaspieva-toho-soza-zinkasuje/> [cit. 9.2.2021]. SOZA sa zbláznila: Za spev detí hrozia dokonca políciou! In: *Čas* [online]. 7. júna 2012. <https://www.cas.sk/clanok/225328/soza-sa-zblaznila-za-spev-deti-hrozia-dokonca-policiou/> [cit. 9.2.2021].

vodov.⁴ Keďže je bežné, že výroba jedného dielu amerického televízneho seriálu určeného pre hlavný vysielací čas môže stať viac ako 1 milión amerických dolárov,⁵ domáca produkcia jej nemá šancu v tomto ohľade konkurovať. Tento nepomer je spôsobený rozdielom vo veľkosti trhu v Spojených štátoch amerických a na Slovensku, ktorý ovplyvňuje aj návratnosť investícií do produkcie v rámci danej oblasti zábavného priemyslu. Obdobné rozdiely je možné pozorovať aj v iných oblastiach tvorivej intelektuálnej činnosti. Táto téma je preto často diskutovaná v súvislosti so stanovením kvót na domácu a európsku tvorbu v rádiom a televíznom vysielaní, ktoré sú upravené tak v slovenskom,⁶ ako aj európskom práve.⁷

Ďalšou často diskutovanou témou je masívne neoprávnené používanie autorských diel miliónmi používateľov internetu.⁸ Nositelia

⁴ Pozri napr. SUDOR, K. Mato Ďurinda: Nové veci Rolling Stones sú slabé, nové veci Tublatanky silné. In: *Denník N* [online]. 6. júla 2015. <https://dennikn.sk/171764/mato-durinda-nove-veci-rolling-stones-su-slabe-nove-veci-tublatanky-silne/> [cit. 9.2.2021]. MORAVČÍKOVÁ, M. Budme hrdý národ a počúvajme slovenčinu, reaguje Ďurinda na plánované zmeny v kvótach. In: *SME* [online]. 26. augusta 2020. <https://kultura.sme.sk/c/22474748/budme-hrdy-narod-a-pocuvajme-slovincinu-reaguje-mato-durinda-na-planovane-zmeny-v-kvotach.html> [cit. 9.2.2021].

⁵ Pozri napr. HOSKINS, C., MCFADYEN, S., FINN, A. *Global Television and Film: An Introduction to the Economics of the Business*. Oxford: Oxford University Press, 1997, s. 37 – 50. WATERMAN, D. *Hollywood's Road to Riches*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2005, s. 155 – 204.

⁶ Pozri napr. § 25 ods. 1, § 27a ods. 1 a § 28b ods. 1 zákona č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov.

⁷ Pozri napr. článok 13 ods. 1, článok 16 ods. 1 a článok 17 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2010/13/EÚ z 10. marca 2010 o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správnym opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb (smernica o audiovizuálnych mediálnych službách) (Ú. v. EÚ L 95/1, 15. apríla 2010).

⁸ Pozri napr. BELLA, T. Internet prenáša najmä nelegálnu hudbu. In: *Sme* [online]. 2. júna 2004. <https://tech.sme.sk/c/1624134/internet-prenasa-najma-nelegalnu-hudbu.html> [cit. 9.2.2021]. ŠVEC, T. Sťahovanie filmov a hudby bude na Slovensku aj naďalej nelegálne. In: *Pravda* [online]. 13. júna 2014. <https://vat.pravda.sk/komunikacia/clanok/320761-stahovanie-filmov-a-hudby-bude-na-slovensku-aj-nadalej-nelegalne/> [cit. 9.2.2021].

autorských práv a ich zástupcovia sa už roky domáhajú sprísnenia autorskoprávnej úpravy a odôvodňujú to významným poklesom predaja hudobných a audiovizuálnych nosičov v ostatných dvoch desaťročiach, ktorý je spájaný s neoprávneným zdieľaním dotknutých druhov autorských diel na internete.⁹ V tomto období boli rôzne legislatívne opatrenia prijaté vo viacerých rozvinutých krajinách väčšinou bez zásadnejšieho účinku na danú situáciu.¹⁰ Jedným z takých opatrení bola aj nedávno prijatá nová úprava autorského práva na úrovni Európskej únie, ktorá posilňuje vo viacerých oblastiach postavenie nositeľov práv chránených autorským právom a ukladá nové povinnosti na poskytovateľov určitých internetových služieb.¹¹

Tieto úpravy sú často založené na argumente, že široká verejnosť ignoruje autorskoprávnu úpravu, t. j. kým verejnosť pociťuje negatívne krádeže hmotných vecí, nepociťuje žiadny problém s tým, keď sa neoprávnené sťahujú rozmnoženiny predmetov chránených autorským právom z internetu a daná činnosť sa považuje za bežnú a normálnu. V tejto súvislosti sa v rétorike pri lobovaní za rozšírenie a zvýšenie autorskoprávnej ochrany preto tiež prirovnáva neoprávnené sťahovanie z internetu ku „krádeži“ predmetov chránených autorským právom.¹²

Hlavným problémom vyššie uvedených úprav je, že málokedy sú

⁹ Pozri napr. INTERNATIONAL FEDERATION OF THE PHONOGRAPHIC INDUSTRY (IFPI). IFPI Digital Music Report 2011 [online]. 2011, s. 14 – 15. https://www.musikindustrie.de/fileadmin/bvmi/upload/06_Publikationen/DMR/ifpi_digital-music-report-2011.pdf [cit. 9.2.2021].

¹⁰ Pozri napr. GIBLIN, R. Evaluating Graduated Response. In: *The Columbia Journal of Law & the Arts*, 2014, roč. XXXVII, s. 147. WIPO, ADVISORY COMMITTEE ON ENFORCEMENT. Study on IP Enforcement Measures, Especially Anti-Piracy Measures in the Digital Environment. WIPO/ACE/14/7, 2019.

¹¹ Pozri napr. smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/790 zo 17. apríla 2019 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES (Ú. v. EÚ L 130/92, 17. mája 2019).

¹² Pozri napr. RECORDING INDUSTRY ASSOCIATION OF AMERICA (RIAA). About Piracy [online]. 2021. <https://www.riaa.com/resources-learning/about-piracy/> [cit. 9.2.2021]. Evaluating International Intellectual Property Piracy. Hearing S. Hrg 108-661 Before the Committee on Foreign Relations, United States Senate, 108th Cong., 2004, s. 5 – 13.

navrhované riešenia podporené solídnymi empirickými štúdiami skúmajúcimi prínosy a dopady navrhovaných riešení.¹³ Takýmto prípadom bola aj už spomínaná nová úprava autorského práva na úrovni Európskej únie.¹⁴

To na druhej strane vedie k nárastu pocitu zo strany širokej verejnosti, že autorskoprávna ochrana je neodôvodnená a neprimerane široká, a preto je ju treba buď zúžiť alebo zaviesť širšie výnimky z nej, ktoré by pokrývali rôzne osobné použitia autorských diel verejnosťou. To tiež viedlo k nárastu významnej podpory hnutí namierených proti silnej autorskoprávnej ochrane.¹⁵ Príkladom sú rôzne pirátske strany alebo hnutia vo viacerých krajinách, ktorých zástupcovia boli dokonca zvolení do zastupiteľských orgánov, či už na lokálnej, národnej alebo európskej úrovni.¹⁶

Tento príspevok preto skúma, do akej miery široká verejnosť akceptuje autorskoprávnu ochranu a považuje ju za odôvodnenú a primeranú. Snaží sa tak aj urobiť prínos k lepšiemu poznaniu tejto problematiky prostredníctvom empirickej štúdie uskutočnenej v štyroch krajinách s rôznym spoločenským a kultúrnym prostredím a tradíciami, ktoré sú tiež poprednými vývozcami alebo dovozcami rozmnoženín rôznych druhov autorských diel. Ide o Nemecko, Francúzsko, Japonsko a Spojené štáty americké.

¹³ Pozri napr. Commission Staff Working Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on copyright in the Digital Single Market and Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down rules on the exercise of copyright and related rights applicable to certain online transmissions of broadcasting organisations and retransmissions of television and radio programmes, SWD(2016) 301 final (2016) (obsahujúca hlavne kvalitatívnu analýzu a analýzu politických dopadov).

¹⁴ Smernica 2019/790.

¹⁵ Pozri napr. JÄÄSAARI, J., HILDÉN, J. From File Sharing to Free Culture: The Evolving Agenda of European Pirate Parties. In: *International Journal of Communication*, 2015, roč. IX, s. 870. OTJES, S. All on the Same Boat? Voting for Pirate Parties in Comparative Perspective. In: *Politics*, 2020, roč. XL, s. 38.

¹⁶ Pozri napr. JÄÄSAARI, HILDÉN. Dielo cit. v pozn. č. 15, s. 873-81. OTJES. Dielo cit. v pozn. č. 15, s. 39 – 42.

Samotný príspevok je rozdelený na tri kapitoly. Prvá kapitola sa sústreďuje na súčasný stav empirických štúdií v oblasti autorského práva a zároveň poukazuje na ich prínosy a nedostatky. Druhá kapitola potom prezentuje dizajn samotnej empirickej štúdie, vrátane jej príprav a uskutočnenia. Tretia kapitola následne analyzuje zozbierané dáta a ich prínos do poznania v oblasti autorskoprávnej ochrany a jej aplikácie. V závere sa následne zhrňujú dosiahnuté výsledky a navrhujú sa možné opatrenia.

1. PRÍNOSY A LIMITÁCIE EMPIRICKÝCH ŠTÚDIÍ V OBLASTI AUTORSKÉHO PRÁVA

Za ostatných pár desaťročí bola autorskoprávna ochrana významne rozšírená a možnosti jej vymáhania boli podstatne zjednodušené. Problémom týchto zmien je, že málokto z nich boli podporené empirickými štúdiami. Na druhej strane, v rovnakom období sa viacerí vedci v rôznych oblastiach pokúsili empiricky skúmať odôvodnenosť takých zmien.¹⁷

Jednotlivé empirické štúdie týkajúce sa autorského práva možno rozdeliť do štyroch hlavných skupín. Tento príspevok si nekladie za cieľ urobiť podrobnú hĺbkovú analýzu existujúcich empirických štúdií, ktorá ide nad jeho rámce a rozsah. Preto je rozdelenie jednotlivých štúdií do skupín len na účely prezentácie jednotlivých smerov a oblastí, na ktoré sa dané štúdie sústreďujú, a na poukázanie ich prínosov a limitácií.

¹⁷ Pozri napr. LUNNEY, G. *Copyright's Excess: Money and Music in the US Recording Industry*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. HAZUCHA, B. Licenčné zmluvy a distribúcia autorských diel cez internet. In: ADAMOVIČ, Z. (ed.) *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo* 3. TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva SAV v Bratislave, 2019, s. 74. HEALD, P.J. *Copy This Book!: What Data Tells Us about Copyright and the Public Good*. Stanford, CA: Stanford University Press, 2020.

1.1 Faktory ovplyvňujúce predaj autorských diel

Prvá skupina je prezentovaná štúdiami zameriavajúcimi sa na skúmanie faktorov ovplyvňujúcich predaj jednotlivých druhov predmetov chránených autorským právom.¹⁸ Jedným zo skúmaných faktorov je tiež masívne používanie predmetov chránených autorským právom širokou verejnosťou, či už ide o vyhotovovanie ich rozmnoženín z hudobných alebo audiovizuálnych nosičov alebo ich sťahovanie z internetu bez súhlasu dotknutých nositeľov práv. Autormi takýchto štúdií sú predovšetkým ekonómovia,¹⁹ ale nájdu sa aj výnimky.²⁰

Hlavnou limitáciou uvedených štúdií je nedostatok dát týkajúcich sa používania predmetov chránených autorským právom širokou verejnosťou. Okrem pár výnimiek väčšinou používajú dáta, ktoré nepriamo prezentujú rozsah používania predmetov chránených autorským právom širokou verejnosťou. Vo vzťahu k vyhotovovaniu ich rozmnoženín alebo ich sťahovaniu z internetu často používajú dáta reprezentujúce rozsah penetrácie technológií spájaných s takým použitím, čiže

¹⁸ Prehľad takýchto štúdií pozri napr. LIEBOWITZ, S.J. How Much of the Decline in Sound Recording Sales is Due to File-Sharing? In: *Journal of Cultural Economics*, 2016, roč. XL, s. 13. TYROWICZ, J., KRAWCZYK, M., HARDY, W., Friends or Foes? A Meta-analysis of the Relationship Between “Online Piracy” and the Sales of Cultural Goods. In: *Information Economics and Policy*, 2020, roč. LIII, s. 1.

¹⁹ Pozri napr. PEITZ, M., WAELBROECK, P. The Effect of Internet Piracy on Music Sales: Cross-Section Evidence. In: *Review of Economic Research on Copyright Issues*, 2004, roč. I, s. 71. ZENTNER, A. File Sharing and International Sales of Copyrighted Music: An Empirical Analysis with a Panel of Countries. In: *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 2005, roč. V, s. 1. ZENTNER, A. Online Sales, Internet Use, File Sharing, and the Decline of Retail Music Special Stores. In: *Information Economics and Policy*, 2008, roč. XX, s. 288. LIEBOWITZ, S.J. Testing File Sharing’s Impact on Music Album Sales in Cities. In: *Management Science*, 2008, roč. LIV, s. 852.

²⁰ Pozri napr. HAZUCHA, B. Private Copying and Harm to Authors: Compensation versus Remuneration. In: *Law Quarterly Review*, 2017, roč. CXXXIII, s. 269. HAZUCHA, B. Vyhotovovanie rozmnoženín diel pre súkromnú potrebu: Nový náhľad na tradičnú problematiku. In: ADAMOVIČ, Z. (ed.) *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo 4*. TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva SAV v Bratislave, 2020, s. 11, 34 – 38.

demografické dáta o tom, koľko domácností má a používa dané technológie, alebo dáta prezentujúce ich predaj. Vo vzťahu k používaniu predmetov chránených autorským právom sa tak bežne vychádza z dát o rozsahu používania internetu v spoločnosti.²¹

Problémom je, že internet sa nepoužíva len na neoprávnené sťahovanie predmetov chránených autorským právom z internetu. Internet má široké použitie a primárne sa širokou verejnosťou používa na účely, ktoré vôbec nesúvisia s porušovaním autorských práv. Jeho používatelia ho využívajú predovšetkým na rôzne aktivity v rámci sociálnych sietí, t. j. zdieľanie správ, fotografií a videí z ich každodenného života a komentovanie aktivít ďalších členov ich sociálnych skupín, na legálne streamovanie hudby, filmov alebo televíznych programov, čítanie novinových správ, posielanie a prijímanie elektronických správ a telefonovanie.

Takže hoci dané štúdie preukázali, že s nástupom masívneho používania internetu došlo k poklesu predaja hmotných nosičov hudobných alebo audiovizuálnych nahrávok, je ťažké súhlasiť s názorom niektorých autorov, že toto je tiež dôkazom negatívneho dopadu neoprávneného sťahovania predmetov chránených autorským právom z internetu.

Dané štúdie tiež nevzali do úvahy ďalšie dva faktory. Po prvé, tento pokles predaja hmotných nosičov predovšetkým súvisí s prechodom z jedného druhu distribúcie na druhú, t. j. z predaja hmotných nosičov hudobných a audiovizuálnych nahrávok k distribuovaniu daných nahrávok prostredníctvom ich odplatného sťahovania z internetu poskytovaného so súhlasom dotknutých nositeľov práv a v súčasnosti predovšetkým prostredníctvom rôznych online streamovacích služieb v súlade s príslušnými ustanovenia autorského práva.²²

Po druhé, vyhotovovanie rozmnoženín predmetov chránených autorským právom širokou verejnosťou existovalo už pred tým, ako

²¹ Pozri napr. PEITZ, WAELBROECK. Dielo cit. v pozn. č. 19, s. 73. ZENTNER. File Sharing... Dielo cit. v pozn. č. 19, s. 10. ZENTNER. Online Sales... Dielo cit. v pozn. č. 19, s. 293. LIEBOWITZ. Dielo cit. v pozn. č. 19, s. 853.

²² Pozri napr. HAZUCHA. Private Copying... Dielo cit. v pozn. č. 20, s. 287.

široká verejnosť začala masívne používať internet. Takže nejde o nový fenomén, ale mohlo len dôjsť k pretransformovaniu danej činnosti z reálneho hmotného prostredia do digitálneho virtuálneho sveta. Navyše odhady neoprávneného používania predmetov chránených autorským právom vypracované zástupcami dotknutých odvetví zábavného priemyslu väčšinou vykazujú stabilnú úroveň v rámci danej populácie, ktorá často klesá s rastom životnej úrovne v danej krajine.²³ Takže tento stabilný alebo klesajúci trend nemôže odôvodniť rastúci pokles výnosov predaja rozmnoženín hudobných a filmových nahrávok v prvej dekáde tohto storočia.

1.2 Spôsoby používania diel širokou verejnosťou

Druhú skupinu predstavujú štúdie, ktoré sa zaoberajú tým, ako široká verejnosť používa a konzumuje predmety chránené autorským právom. Takéto štúdie sú robené buď vedeckými pracovníkmi²⁴ alebo

²³ Pozri napr. BUSINESS SOFTWARE ALLIANCE (BSA). BSA Global Software Survey [online]. 2016, s. 6 – 7. https://globalstudy.bsa.org/2016/downloads/studies/BSA_GSS_US.pdf [cit. 9.2.2021].

²⁴ Pozri napr. GOPAL, R.D., BHATTACHARJEE, S., SANDERS, G.L. Do Artists Benefit from Online Music Sharing? In: *The Journal of Business*, 2006, roč. LXXIX, s. 1503. BOUNIES, D., BOURREAU, M., WAELBROECK, P. Pirates or Explorers?: Analysis of Music Consumption in French Graduate Schools. In: *Brussels Economic Review*, 2007, roč. L, s. 167. CHIANG, E.P, ASSANE, D. Determinants of Music Copyright Violations on the University Campus. In: *Journal of Cultural Economics*, 2007, roč. XXXI, s. 187. SINHA, R.K., MANDEL, N. Preventing Digital Music Piracy: The Carrot or the Stick? In: *Journal of Marketing*, 2008, roč. LXXII, s. 1. CHIANG, E.P, ASSANE, D. Estimating the Willingness to Pay for Digital Music. In: *Contemporary Economic Policy*, 2009, roč. XXVII, s. 512. ANDERSON, B., FRENZ, M. Don't Blame the P2P File-Sharers: The Impact of Free Music Downloads on the Purchase of Music CDs in Canada. In: *Journal of Evolutionary Economics*, 2010, roč. XX, s. 715. MANDEL, G.N. What is IP for? Experiments in Lay and Expert Perceptions. In: *St. John's Law Review*, 2016, roč. XC, s. 659. MANDEL, G.N., OLSON, K.R., FAST, A.A. Intellectual Property Law's Plagiarism Fallacy. In: *BYU Law Review*, 2016, roč. MMXV, s. 915. FAST, A.A., OLSON, K.R., MANDEL, G.N. Experimental investigations on the basis for intellectual property rights. In: *Law and Human Behavior*, 2016, roč. XL, s. 458. MANDEL, G.N., OLSON, K.R.,

v spolupráci s nejakou organizáciou reprezentujúcou záujmy nositeľov práv chránených autorským právom.²⁵ Hlavné závery týchto štúdií sú, že určité typy študentov majú vyššiu predispozíciu na používanie nových informačno-komunikačných technológií na porušovanie autorských práv. Ide predovšetkým o vysokoškolských študentov mužského pohlavia, ktorí študujú technické zameranie a sú v nižších ročníkoch.²⁶

Vo všeobecnosti, čo je tiež potvrdené percentom osôb dopúšťajúcich sa rôznych násilných a majetkových trestných činov, osoby mužského pohlavia majú vyššiu predispozíciu na páchanie takýchto protispoločenských činností.²⁷ Technické zameranie daných osôb zvyšuje pravdepodobnosť, že majú dostatočné vedomosti a zručnosti na to, aby použili najnovšie informačno-komunikačné technológie pri porušovaní autorských práv. Skutočnosť, že je vyššia pravdepodobnosť, že vysokoškolskí študenti nižších ročníkov používajú nové technológie na porušovanie autorských práv, je tiež vysvetľovaná tým, že študenti vyšších ročníkov už vážne rozmyšľajú o ich budúcej kariére po skončení vysokej školy a snažia sa vyhýbať aktivitám, ktoré môžu mať negatívny dopad na ňu.²⁸

Ďalším významným záverom týchto štúdií je, že treba rozlišovať medzi osobami, ktoré radi riskujú, kupujú si výstredné veci a idú s technologickým pokrokom, a osobami, ktoré sa správajú viac konzervatívne. Kým prvá skupina osôb predstavuje spotrebiteľov, ktorí významne nakupujú rozmnoženiny rôznych druhov predmetov chrá-

FAST, A.A. Debunking Intellectual Property Myths: Cross Cultural Experiments on Perceptions of Property. In: *BYU Law Review*, 2020, roč. MMXX, s. 219.

²⁵ Pozri napr. IFPI. Global Music Report 2012 [online]. 2012, s. 17. https://www.musikindustrie.de/fileadmin/bvmi/upload/06_Publikationen/DMR/ifpi_digital-music-report-2012.pdf [cit. 9.2.2021].

²⁶ Pozri napr. CHIANG, E.P., ASSANE, D. Software Copyright Infringement Among College Students. In: *Applied Economics*, 2002, roč. XXXIV, s. 157, 161 – 162.

²⁷ Pozri napr. FREEMAN, R.B. Why Do So Many Young American Men Commit Crimes and What Might We Do about It? In: *The Journal of Economic Perspectives*, 1996, roč. X, s. 25. KANAZAWA, S., STILL, M.C. Why Men Commit Crimes (and Why They Desist). In: *Sociological Theory*, 2000, roč. XVIII, s. 434.

²⁸ Pozri napr. CHIANG, ASSANE. Dielo cit. v pozn. č. 26, s. 161 – 164. SINHA, MANDEL. Dielo cit. v pozn. č. 24, s. 12.

nených autorským právom, druhá skupina väčšinou vykonáva takéto aktivity len sporadicky, ak vôbec.²⁹ Na druhej strane, prvá skupina je tiež charakteristická aj tým, že jej členovia ako prví prijímajú a používajú nové technológie, vrátane ich používania na porušovanie autorských práv.³⁰

Takže nemožno rozlišovať medzi dobrými spotrebiteľmi, ktorí neporušujú autorské práva a odplatne získavajú prístup k predmetom chráneným autorským právom, a tými, ktorí nemajú záujem platiť akékoľvek úhrady za používanie takých predmetov. Skutočnosť je trochu komplikovanejšia, ako sa často prezentuje určitými skupinami. Je teda potrebné rozlišovať medzi tými, ktorí majú záujem o určitý druh predmetov chránených autorským právom s tým, že za niektoré sú ochotní platiť viac a za iné menej, a tými, čo vôbec nemajú žiadny záujem o ne. Meniaca sa ochota platiť za používanie predmetov chránených autorským právom v závislosti od konkrétnych diel, ich autorov alebo interpretov spôsobujú, že ich koneční používatelia hľadajú rôzne spôsoby prístupu k nim. Pri niektorých predmetoch sú ochotní zaplatiť za to, aby mali trvalo ich rozmnoženinu vo vlastníctve, pri iných im stačí aj krátkodobá držba prostredníctvom ich vypožičania alebo vyhotovenie ich rozmnoženiny na súkromné potreby.

V súvislosti s týmito štúdiami je tiež potrebné upozorniť na to, že ak odhliadneme od pár výnimiek, ich hlavnou limitáciou je rozsah skúmanej vzorky populácie. Väčšinou ide o štúdie vyhotovené na jednej alebo viacerých univerzitách a ich vzorky sú robené zo študentov určitého odboru alebo ročníka.³¹ Takže je ťažké považovať dané vzorky za reprezentujúce študentov vysokých škôl, mladých ľudí v danom vekovom rozmedzí alebo dokonca celú populáciu v rámci daného štátu.

²⁹ Pozri napr. SINHA, MANDEL. Dielo cit. v pozn. č. 24, s. 2 a 8.

³⁰ Ibidem, s. 2 a 9.

³¹ Pozri GOPAL, BHATTACHARJEE, SANDERS. Dielo cit. v pozn. č. 24. BOUNIES, BOURREAU, WAELBROECK. Dielo cit. v pozn. č. 24. CHIANG, ASSANE. Determinants... Dielo cit. v pozn. č. 24. SINHA, MANDEL. Dielo cit. v pozn. č. 24. CHIANG, ASSANE. Estimating the Willingness... Dielo cit. v pozn. č. 24. MANDEL, OLSON, FAST. Plagiarism Fallacy... Dielo cit. v pozn. č. 24.

Aj tých pár štúdií, ktorých rozsah vzoriek bol širší, boli väčšinou limitované v rámci danej krajiny,³² a preto je ťažké vzťahovať ich výsledky všeobecne na akúkoľvek populáciu bez ohľadu na jej ekonomické, sociálne a kultúrne prostredie, ktoré môže významne ovplyvniť závery takýchto štúdií.

1.3 Faktory vplývajúcich na autorov pri ich tvorbe a výkone ich práv

Tretia skupina štúdií sa zameriava na autorov. Skúmajú dôvody, prečo tvoria, a ako využívajú svoje autorské práva pri používaní ich diel na komerčné účely.³³ Tieto štúdie poukazujú na tzv. majetnícky efekt, t. j. tendenciu jednotlivcov preceňovať hodnotu svojich diel oproti hodnote diel iných autorov. Jednotlivci tak pýtajú viac za diela, ktoré vytvorili, ako sú ochotní platiť za obdobné diela vytvorené inými osobami.³⁴ Tento majetnícky efekt sa tiež prejavuje v osobitnom vzťahu

³² Pozri napr. ANDERSON, FRENZ. Dielo cit. v pozn. č. 24. HAZUCHA, B., LIU, H.-C., WATABE, T. Shouhisha kara mita chosakukenhou: Nihon ni okeru chosakuken junshu no jisshou kenkyuu. In: *Chosakuken kenkyuu*, 2013, roč. XLIII, s. 122, 128 – 145

³³ Pozri napr. BUCCAFUSCO, C., SPRINGMAN, C. Valuing Intellectual Property: An Experiment. In: *Cornell Law Review*, 2009, roč. XCVI, s. 1. BUCCAFUSCO, C., SPRINGMAN, C. The Creativity Effect. In: *University of Chicago Law Review*, 2011, roč. LXXVIII, s. 31. SPRINGMAN, C., BUCCAFUSCO, C., BURNS, Z. What's a Name Worth?: Experimental Tests of the Value of Attribution in Intellectual Property. In: *Boston University Law Review*, 2013, roč. XCIII, s. 1389. BECHTOLD, S., BUCCAFUSCO, C., SPRINGMAN, C. Innovation Heuristics: Experiments on Sequential Creativity in Intellectual Property. In: *Indiana Law Journal*, 2016, roč. XCI, s. 1251. BUCCAFUSCO, C., SPRINGMAN, C. Experiments in Intellectual Property. In: MENELL, P., SCHWARTZ, D.G. (eds.). *Research Handbook on the Economics of Intellectual Property Law. Vol. II*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd., 2021, s. 579.

³⁴ Pozri napr. BUCCAFUSCO, SPRINGMAN. Valuing... Dielo cit. v pozn. č. 33, s. 26 – 31. BUCCAFUSCO, SPRINGMAN. The Creativity Effect... Dielo cit. v pozn. č. 33, s. 42. SPRINGMAN, BUCCAFUSCO, BURNS. Dielo cit. v pozn. č. 33, s. 1411.

autorov k svojim dielam, kde autori často personifikujú svoje diela do podoby ich detí, o ktoré sa treba starostlivo starať.

Niektorí môžu namietajú, že tento majetnícky efekt je minimalizovaný na voľnom trhu, kde trh určuje ceny jednotlivých komodít. Avšak trhy s predmetmi chránenými autorským právom sú často vysoko koncentrované.³⁵ Zopár nadnárodných spoločností kontroluje podstatnú časť svetového obchodu s danými komoditami.³⁶ Preto je ťažké súhlasiť s tvrdením, že účinok majetníckeho efektu je v súčasnosti minimalizovaný trhovými mechanizmami.

Táto skutočnosť má negatívny dopad nielen na autorov a výkonných umelcov, ale aj na širokú verejnosť. Kým veľké vydavateľstvá sú ochotné platiť menej autorom a výkonným umelcom než je skutočná hodnota výsledkov ich tvorivej intelektuálnej práce, majú tendenciu pýtať viac od širokej verejnosti, ako je ich skutočná hodnota, keď uvádzajú dané predmety chránené autorským právom na trh. V oboch prípadoch sú obidve skupiny znevýhodnené pri dojednávaní si cenových podmienok. Zároveň nadnárodné spoločnosti zohrávajú významnú úlohu pri tvarovaní skutočnej podoby autorského práva vo svoj prospech tak voči širokej verejnosti, ako aj autorom a výkonným umelcom.

V tejto súvislosti je tiež možné poukázať na štúdie používania starších diel vo verejnej doméne, ktoré preukázali, že obdobné diela, ktoré sú chránené autorským právom, sú menej dostupné na trhu ako diela vo verejnej doméne.³⁷ Naopak, nielenže je viac pravdepodobné, že

³⁵ Pozri napr. NOAM, E.M. *Media Ownership and Concentration in America*. Oxford: Oxford University Press, 2009. FITZEGARLD, S.W. *Corporations and Cultural Industries: Time Warner, Bertelsmann, and News Corporation*. Lanham, MD: Lexington Books, 2012.

³⁶ Pozri napr. HOSKINS, MCFADYEN, FINN. Dielo cit. v pozn. č. 5, s. 10 – 13. WATERMAN. Dielo cit. v pozn. č. 5, s. 157 – 167.

³⁷ Pozri napr. HEALD, P.J. Property Rights and the Efficient Exploitation of Copyrighted Works: An Empirical Analysis of Public Domain and Copyrighted Fiction Bestsellers. In: *Minnesota Law Review*, 2008, roč. XCII, s. 1031. HEALD, P.J. Bestselling Musical Compositions (1913–32) and Their Use in Cinema (1968–2007). In: *Review of Economic Research on Copyright Issues*, 2009, roč. VI, s. 31. HEALD, P.J., SHI, P., STOIBER, J., ZHENG, Q. More Music in Movies: What Box Offi-

dielo vo verejnej doméne bude ešte dodávané na trh nejakým výrobcom,³⁸ ale diela vo verejnej doméne sú dostupné aj vo viacerých edíciách, z ktorých si môžu spotrebiteľia vybrať.³⁹ Dôvodom, prečo nie sú staršie diela chránené autorským právom dostupné na trhu, je, že nie sú pre ich nositeľov práv dostatočne výnosné oproti novším dielam. Na druhej strane, výrobcovia špecializujúci sa na určité špecifické trhy sú schopní účinne využívať osobitosti ich trhov tak, že môžu využívať aj diela, ktoré sú vo voľnej doméne a každý ich môže voľne použiť.

1.4 Súdna prax

Štvrtá skupina empirických štúdií skúma proces aplikácie a výkonu práv chránených autorským právom.⁴⁰ Tieto štúdie analyzujú rozsudky súdov a iné rozhodnutia orgánov verejnej moci súvisiace s autorským právom. Sústreďujú sa tak na lepšie poznanie typov navrhovateľov a odporcov (t. j. či ide častejšie o fyzické osoby alebo právnické osoby,

ce Data Reveals about the Availability of Public Domain Songs in Movies from 1968–2008. In: *Review of Economic Research on Copyright Issues*, 2012, roč. IX, s. 31. BUCCAFUSCO, C., HEALD, P.J. Do Bad Things Happen When Works Enter the Public Domain?: Empirical Tests of Copyright Term Extension. In: *Berkeley Technology Law Journal*, 2013, roč. XXVIII, s. 1.

³⁸ Pozri napr. HEALD. Property Rights... Dielo cit. v pozn. č. 37, s. 1031. BUCCAFUSCO, HEALD. Dielo cit. v pozn. č. 37, s. 33.

³⁹ Pozri napr. HEALD. Property Rights... Dielo cit. v pozn. č. 37, s. 1045. BUCCAFUSCO, HEALD. Dielo cit. v pozn. č. 37, s. 34.

⁴⁰ Pozri napr. LIPPMAN, K. The Beginning of the End: Preliminary Results of an Empirical Study of Copyright Substantial Similarity Opinions in the U.S. Circuit Courts. In: *Michigan State Law Review*, 2014, roč. MMXIII, s. 513. ROGERS, E. Substantially Unfair: An Empirical Examination of Copyright Substantial Similarity Analysis among the Federal Circuits. In: *Michigan State Law Review*, 2014, roč. MMXIII, s. 893. COTROPIA, C.A., GIBSON, J. Copyright's Topography: An Empirical Study of Copyright Litigation. In: *Texas Law Review*, 2014, roč. XCII, s. 1981. SAG, M. Copyright Trolling: An Empirical Study. In: *Iowa Law Review*, 2015, roč. C, s. 1105. SAG, M. IP Litigation in U.S. District Courts: 1994–2014. In: *Iowa Law Review*, 2016, roč. CI, s. 1065. SAG, M. Empirical Studies of Copyright Litigation. In: MENELL, SCHWARTZ (eds.). Dielo cit. v pozn. č. 33, s. 511.

malé, stredné alebo veľké podniky a rovnaké alebo rozdielne osoby), ako dlho trvá samotné konanie od jeho začatia až do skončenia, aké sú náklady celého konania, aká je priemerná výška priznanej náhrady škody a podobne. Tieto štúdie významne prispievajú k lepšiemu poznaniu procesu aplikácie a výkonu práv chránených autorským právom. Treba však poznamenať, že rozsiahlejšie štúdie sú dosť ojedinelé a sústreďujú sa väčšinou len na jednu jurisdikciu.

* * *

Z vyššie uvedeného vyplýva, že dané empirické štúdie významne prispeli k poznaniu procesu tvorby a používania predmetov chránených autorským právom a používania samotných práv, ale zároveň lepšie poznanie týchto fenoménov je často bránené viacerými limitáciami jednotlivých štúdií. Tento príspevok sa snaží prispieť k ich lepšiemu poznaniu empirickou štúdiou, ktorá bola uskutočnená na širšej vzorke obyvateľstva z viacerých jurisdikcií s rôznym spoločenským a kultúrnym prostredím a tradíciami.

2. DIZAJN, PRÍPRAVA A PREVEDENIE ŠTÚDIE

Ako bolo poukázané v predchádzajúcej kapitole, v posledných pár desaťročiach boli vypracované viaceré empirické štúdie, ale väčšinou boli limitované v niekoľkých ohľadoch. Táto štúdia má za cieľ doplniť existujúcu literatúru svojim rozsahom a dizajnom.

Po prvé, prezentovaná štúdia nie je limitovaná na malú časť populácie, akou sú väčšinou študenti jednej alebo viacerých univerzít.⁴¹ Samotná štúdia vychádza zo vzorky širšej populácie vo veku od 15 do

⁴¹ Porovnaj napr. GOPAL, BHATTACHARJEE, SANDERS. Dielo cit. v pozn. č. 24. BOUNIES, BOURREAU, WAELBROECK. Dielo cit. v pozn. č. 24. CHIANG, ASSANE. Determinants... Dielo cit. v pozn. č. 24. SINHA, MANDEL. Dielo cit. v pozn. č. 24. CHIANG, ASSANE. Estimating the Willingness... Dielo cit. v pozn. č. 24. MANDEL, OLSON, FAST. Plagiarism Fallacy... Dielo cit. v pozn. č. 24. MANDEL, OLSON, FAST. Debunking... Dielo cit. v pozn. č. 24.

49 rokov. Zahŕňa tak nielen dospievajúcich mladistvých a vysokoškolských študentov, ktorí majú veľký záujem o konzumáciu najrôznejších druhoch predmetov chránených autorským právom, ale málokedy dostatok finančných zdrojov na pokrytie ich požiadaviek, ale aj staršiu populáciu vo viacerých štádiách ich profesijného života, ktorí disponujú väčšími príjmami na nákup rozmanitých predmetov chránených autorských právom distribuovaných so súhlasom ich nositeľov, ale menším časom na ich skutočnú spotrebu.

Po druhé, prezentovaná štúdia nie je obmedzená len na malé územie v rámci jednej krajiny,⁴² ale vychádza zo vzoriek populácií v štyroch krajinách nachádzajúcich sa na troch rôznych svetadieloch. Skúmané krajiny zahŕňajú Nemecko, Francúzsko, Japonsko a Spojené štáty americké, ktoré boli starostlivo vybraté pre tento účel. Ide o krajiny s veľkými rozvinutými trhmi pre mnohé druhy predmetov chránených autorským právom.⁴³ Patria tak medzi významných producentov, dodávateľov a vývozcov, ale aj spotrebiteľov a dovozcov najrôznejších druhov tovarov a služieb v rámci oblasti zábavného priemyslu v globálnom rozsahu.

Navyše, skúmané krajiny sa podstatne líšia svojím kultúrnym a spoločenským prostredím a tradíciami. Kým Spojené štáty sú tradične charakterizované dôrazom na individualizmus,⁴⁴ Japonsko je často prezentované pre svoju komunitárnu kultúru zdôrazňujúcu členstvo v spoločenských skupinách a komunitách a z neho vyplývajúce spo-

⁴² Porovnaj napr. GOPAL, BHATTACHARJEE, SANDERS. Dielo cit. v pozn. č. 24. BOUNIES, BOURREAU, WAELBROECK. Dielo cit. v pozn. č. 24. CHIANG, ASSANE. Determinants... Dielo cit. v pozn. č. 24. SINHA, MANDEL. Dielo cit. v pozn. č. 24. CHIANG, ASSANE. Estimating the Willingness... Dielo cit. v pozn. č. 24. MANDEL, OLSON, FAST. Plagiarism Fallacy... Dielo cit. v pozn. č. 24.

⁴³ Pozri napr. HOSKINS, MCFADYEN, FINN. Dielo cit. v pozn. č. 5, s. 9 – 26. IFPI, Digital Music Report 2020: The Industry in 2019 [online]. 2020, s. 13. https://www.ifpi.org/wp-content/uploads/2020/07/Global_Music_Report-the_Industry_in_2019-en.pdf [cit. 9.2.2021].

⁴⁴ Pozri napr. HAMILTON, V.L., SANDERS, J. *Everyday Justice: Responsibility of the Individual in Japan and the United States*. New Haven, CT: Yale University Press, 1992, s. 49 – 51.

ločenské povinnosti.⁴⁵ Niekde medzi týmito dvomi extrémami sa nachádza Nemecko a Francúzsko. Nemci sú často posudzovaní ako silne dbajúci na dodržiavanie rôznych pravidiel a noriem.⁴⁶ Obdobný fenomén charakterizuje aj japonskú spoločnosť, avšak kultúrne tradície v Nemecku nie sú až tak komunitárne ako tie, ktoré prevládajú v Japonsku. Na druhej strane, Francúzsko má dlhé republikánske tradície s dôrazom na práva jednotlivca, no individualizmus vo Francúzsku nie je až tak silný ako v Spojených štátoch amerických.⁴⁷ Cieľom prezentovanej štúdie je preto tiež skúmanie, ako uvedené kultúrne a spoločenské rozdiely medzi skúmanými krajinami ovplyvňujú respondentov pri posudzovaní negativity rôznych spôsobov netvorivého použitia predmetov chránených autorským právom.

Po tretie, štúdie založené na anketách môžu byť významne ovplyvnené zaujatosťou respondentov pri ich odpovediach. Dizajn prezentovanej štúdie sa teda snažil minimalizovať tieto faktory prostredníctvom náhodnosti vo viacerých ohľadoch. Za týmto účelom štúdia použila modelové prípady so zakódovanými faktormi, ktoré môžu ovplyvniť posudzovanie respondentov. Respondentom tak nebol prezentovaný len jeden určitý príklad nejakého použitia predmetov chránených autorským právom,⁴⁸ alebo každý respondent dostal náhodne určitú variáciu daného modelového prípadu s viacerými faktormi, ktoré boli starostlivo vybrané a zakódované za účelom skúmania ich vplyvu na posudzovanie daných modelových prípadov respondentmi.⁴⁹ Podrobnosti jednotlivých modelových prípadov a zakódovaných faktorov sú podrobne prezentované nižšie.

⁴⁵ Ibidem, s. 49, 51 – 58. Pozri tiež napr. HALEY, J.O. *Authority Without Power: Law and the Japanese Paradox*. Oxford: Oxford University Press, 1991, s. 190 – 191.

⁴⁶ Pozri napr. BAUR, J. What Makes Germans So Orderly? *BBC* [online]. 1. januára 2020. <http://www.bbc.com/travel/story/20200531-what-makes-germans-so-orderly/> [cit. 9.2.2021].

⁴⁷ Pozri napr. LAMONT, M. *Money, Morals, and Manners: The Culture of the French and the American Upper-Middle Class*. Chicago, IL: University of Chicago Press, 1992, s. 136 – 139.

⁴⁸ Porovnaj napr. MANDEL, OLSON, FAST. Plagiarism Fallacy... Dielo cit. v pozn. č. 24. MANDEL, OLSON, FAST. Debunking... Dielo cit. v pozn. č. 24.

⁴⁹ Pozri napr. HAMILTON, SANDERS. Dielo cit. v pozn. č. 44.

Ďalším spôsobom obmedzenia vplyvu zaujatosti je náhodné poradie otázok. Cieľom je minimalizovať vplyv poradia otázok na odpovede respondentov. Okrem toho, dotazník použitý touto štúdiou tiež obsahoval kontrolnú otázku pre elimináciu mechanických odpovedí bez čítania samotných otázok a možností odpovedí. Organizácia a obsah dotazníka a jednotlivé otázky a možnosti odpovedí sú bližšie vysvetlené nižšie.

2.1 Prípravné štúdie

Prezentovaná štúdia je súčasťou dlhodobého projektu autora. Dizajn štúdie bol odskúšaný na malej skupine študentov magisterského štúdia na Právnickej fakulte Hokkaidskej univerzity v letnom semestri 2011. Účelom tohto pilotného projektu bolo otestovanie, či modelové príbehy a otázky boli ľahko porozumiteľné širokou verejnosťou a či dĺžka dotazníka nebola príliš namáhavá pre respondentov. Po pilotnej štúdi sa anketa uskutočnila poštou v rámci piatich obvodov mesta Sappora v dňoch medzi 25. októbrom a 21. novembrom 2011. Za účelom potvrdenie záverov tejto štúdie bola ďalšia, väčšia online štúdia uskutočnená prostredníctvom spoločnosti MyVoice Communications, Inc. od 10. do 13. januára 2013.⁵⁰ Online štúdia pokrývala populáciu celého Japonska.

Štúdia prezentovaná v tomto príspevku teda ide ešte ďalej a skúma, či existujú nejaké rozdiely v posudzovaní negativity používania predmetov chránených autorským právom medzi respondentmi z jurisdikcií s odlišným kultúrnym a spoločenským prostredím a tradíciami. Toto bolo tiež jedným z dôvodov výberu vyššie uvedených štyroch skúmaných krajín.

⁵⁰ Pozri napr. HAZUCHA, LIU, WATABE. Dielo cit. v pozn. č. 32, s. 139 – 145.

2.2 Dotazník

Za účelom skúmania, ako široká verejnosť posudzuje rôzne spôsoby komerčného a súkromného netvorivého použitia predmetov chránených autorským právom bez získania súhlasu dotknutého nositeľa práv, boli pripravené tri modelové prípady, ktoré sa skladali z odcudzenia bicykla, vyhotovenia rozmnoženiny filmového DVD alebo Blu-ray disku a sťahovania alebo sprístupňovania hudobnej nahrávky verejnosti cez internet. Do modelových prípadov boli zakódované viaceré faktory, ktoré by mohli ovplyvniť posudzovanie negativity prezentovaných modelových prípadov respondentmi. Zakódované faktory pozostávali z vedomosti, že daný hmotný alebo nehmotný predmet patril tretej osobe a bol použitý bez získania jej predchádzajúceho súhlasu, súkromného alebo verejného charakteru posudzovanej činnosti, rozsahu ujmy spôsobenej dotknutému nositeľovi práv a prospechu získaného osobou používajúcou daný predmet.

a) Modelové prípady

Za účelom skúmania, ktoré faktory ovplyvňujú posudzovanie správnosti a nesprávosti používania predmetov chránených autorským právom, boli vypracované tri modelové príbehy, do ktorých boli zakódované jednotlivé faktory. Modelové príbehy boli starostlivo vybrané a skladali sa z odcudzenia hmotnej veci, vyhotovovania rozmnoženín filmovej nahrávky distribuovanej na hmotnom nosiči a sťahovania alebo sprístupňovania hudobnej nahrávky verejnosti prostredníctvom internetu. Dôvody výberu jednotlivých modelových príbehov vychádzajú z rétoriky často používanej pri lobovaní za príslenie autorskoprávnej ochrany.

Prvým často prezentovaným tvrdením je, že široká verejnosť posudzuje negatívne krádež hmotných vecí, či už ide o krádež peňaženky, kabelky, bicykla alebo motorového vozidla, ale na druhej strane mnohí nemajú problém so sťahovaním rozmnoženín predmetov chránených autorským právom z internetu v rozpore s príslušnými ustanoveniami autorského práva. Táto rétorika ide tak ďaleko, že pri-

rovnáva porušovanie práv chránených autorským právom ku krádeži hmotných vecí.⁵¹

Z tohto dôvodu bol ako jeden z modelových prípadov vybraný príbeh krádeže alebo použitia v omyle bicykla patriaceho tretej osobe. Tento modelový prípad bol vybraný za účelom porovnania jeho posudzovania s inými modelovými prípadmi, ktoré sa týkajú rôznych spôsobov netvorivého použitia viacerých predmetov chránených autorským právom. Dôvodom vybratia odcudzenia bicykla je, že krádeže bicyklov sú podstatne rozšírené vo viacerých krajinách, ktorými sa táto štúdia zaoberá.⁵² Takže bola vysoká pravdepodobnosť, že veľká časť respondentov sa priamo alebo nepriamo stretla s následkami takejto protiprávnej činnosti, či už išlo o odcudzenie ich bicykla alebo bicykla patriaceho ich rodinným príslušníkom, priateľom, známym alebo spolupracovníkom.

Ďalším modelovým prípadom bolo vyhotovovanie rozmnoženín filmových DVD alebo Blu-ray diskov. Dôvodom výberu tohto príbehu bolo, že sa často prezentuje, že kým autorské právo je viac-menej účinné vo vzťahu k rozmnoženinám predmetov chránených autorským právom distribuovaným na hmotných nosičoch, zavedenie digitálnych komunikačných technológií podstatne zmenili celé prostredie a autorské právo je masívne ignorované používateľmi internetu.

⁵¹ Pozri napr. BUNCH, S. Stahujete hudbu zadarmo? Kradnete! *Denník N* [online]. 23. augusta 2015. <https://dennikn.sk/220778/stahujete-hudbu-zadarmo-kradnete/> [cit. 9.2.2021].

⁵² Pozri napr. MERCAT, N., HÉRAN, F. Bicycle Theft in France, In: TOLLEY, R. (ed.) *Sustainable Transport: Planning for Walking and Cycling in Urban Environments*. Cambridge: Woodhead Publishing, 2003, s. 641. Hamburg Police Uncover 1,500 Suspected Stolen Bicycles, *DW* [online]. 25. apríla 2017. <https://www.dw.com/en/hamburg-police-uncover-1500-suspected-stolen-bicycles/a-38589521> [cit. 9.2.2021]. JOHNSON, S.D., SIDEBOTTOM, A., THORPE, A. Bicycle Theft. Problem-Oriented Guides for Police Problem-Specific Guides Series Guide No. 52. Washington, DC: U.S. Department of Justice, 2008. CERULLO, M. Bike Thefts Spike Across U.S. as Cycling Becomes More Popular. *CBS News* [online]. 20. októbra 2020. <https://www.cbsnews.com/news/bike-thefts-united-states-cycling-popularity/> [cit. 9.2.2021].

Ďalším dôvodom bolo, že pri filmových nahrávkach na DVD a Blu-ray diskoch sa vždy pred každým filmom prezentuje oznámenie, že vyhotovovanie akýchkoľvek rozmnoženín danej nahrávky je porušením práv chránených autorským právom, hoci uvedené oznámenie nie vždy reflektuje skutočnú právnu úpravu, ktorá umožňuje vyhotovovanie rozmnoženín za určitých podmienok, ale poukázanie na túto skutočnosť väčšinou chýba vo väčšine takých upozornení.

Navyše, väčšina legálne komerčne distribuovaných filmových nahrávok na hmotných nosičoch obsahuje technológie, ktoré bránia vyhotovovať ich akékoľvek rozmnoženiny.⁵³ Z toho dôvodu sa musela väčšina respondentov v praxi stretnúť nielen s uvedeným upozornením, ale aj v skutočnosti zistiť, že nie je jednoduché vyhotoviť rozmnoženinu filmových nahrávok z DVD alebo Blu-ray diskov. Za tým účelom je treba mať príslušný softvér, ktorý umožňuje obchádzať technologické opatrenia prijaté nositeľmi práv a ktorého poskytovanie je výslovne zakázané v moderných autorskoprávnych úpravách.⁵⁴

Tretí modelový príbeh sa zaoberal používaním hudobných nahrávok prostredníctvom internetu, či už išlo o ich sťahovanie alebo sprístupňovanie verejnosti cez internet. Tu sa tiež často prezentuje, že kým verejnosť môže posudzovať sprístupňovanie rozmnoženín predmetov chránených autorským právom za nesprávne, sťahovanie je nimi často považované za bežnú činnosť, ktorá nimi nie je považovaná negatívne. Hudobné nahrávky boli vybraté, pretože sa trh s nimi považuje za naj-

⁵³ Pozri napr. GILLESPIE, T. *Wired Shut: Copyright and the Shape of Digital Culture*. Cambridge, MA: MIT Press, 2007, s. 167 – 191. GOLDSTEIN, P. *Copyright's Highway: From the Printing Press to the Cloud*. 2. vyd. Stanford, CA: Stanford University Press, 2019, s. 132 – 150.

⁵⁴ Pozri napr. články 11 a 12 Zmluvy WIPO o autorskom práve (WCT) z 20. decembra 1996 (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 189/2006 Z. z.), články 18 a 19 Zmluvy WIPO o výkonoch a zvukových záznamoch (WPPT) z 20. decembra 1996 (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 177/2006 Z. z.), články 6 a 7 smernice 2001/29/ES Európskeho parlamentu a Rady z 22. mája 2001 o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti (Ú. v. ES L 167/10, 22. júna 2001) a §§ 60 a 61 zákona č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „AZ“).

zasiahnutejší nástupom digitálnych komunikačných technológií.⁵⁵ Digitálne komunikačné technológie dokonca podstatne zmenili samotnú distribúciu hudobných nahrávok, najprv z hudobných CD diskov na ich sťahovanie z legálnych zdrojov, ktoré bolo nedávno nahradené streamingom z legálnych zdrojov, či už ide o online služby, ako sú Spotify alebo Amazon Music.⁵⁶

b) Zakódované faktory

Do uvedených modelových prípadov boli zakódované faktory, ktoré by mohli ovplyvniť posudzovanie ich správnosti alebo nesprávnosti širokou verejnosťou. Dôvodom ich kódovania bolo minimalizovanie novej zaujatosti respondentov pri odpovedaní na otázky počas ankety prostredníctvom použitia náhodnej variácie rôznych faktorov. Kódovanie tiež umožňuje zmerať rozsah vplyvu jednotlivých faktorov pri porovnávaní posudzovania modelových príbehov bez daného faktora a s ním. Napríklad, pri faktore vedomého konania sa porovnávajú varianty, kde konateľ nemal vedomosť o niečom, s variantami, kde výslovne vedel o posudzovanej skutočnosti, a napriek tomu tak konal.

Použité faktory boli vybraté z rozhodovacej praxe súdov a rétoriky používanej v súvislosti s autorským právom. Išlo o faktory týkajúce sa vedomosti daného konania, skutočnosti, či išlo o konanie pre vlastné potreby alebo poskytnutie daného predmetu tretím osobám, rozsahu prospechu získaného konateľom a ujmy spôsobenej dotknutému nositeľovi práv daným konaním.

Hoci vedomostné aspekty konania nezohrávajú dôležitú úlohu pri posudzovaní, či došlo k porušeniu práv chránených autorským právom,⁵⁷ dôvodom použitia tohto faktora bolo otestovať, do akej mie-

⁵⁵ Pozri napr. LIEBOWITZ. Dielo cit. v pozn. č. 18, s. 17.

⁵⁶ Pozri napr. HAZUCHA. Private Copying... Dielo cit. v pozn. č. 20, s. 286 – 287. IFPI, Global Music Report: State of the Industry Overview 2016. Londýn: IFPI, 2016, s. 8. IFPI. Dielo cit. v pozn. č. 43, s. 6.

⁵⁷ Pozri napr. CIOLINO, D.S., DONELON, E.A. Questioning Strict Liability in Copyright. In: *Rutgers Law Review*, 2002, roč. LIV, s. 351. GOOLD, P.R. Is Copyright

ry široká verejnosť považuje tento faktor za dôležitý pri posudzovaní správnosti alebo nesprávnosti daného konania. Okrem toho, vedomostný aspekt zohráva významnú úlohu pri posudzovaní porušovania práv chránených autorským právom z pohľadu trestného práva⁵⁸ a do určitej miery v niektorých krajinách aj pri výpočte výšky náhrady škody v súkromnom práve.⁵⁹ Napríklad v Spojených štátoch amerických tento faktor je dôležitý pre použitie tzv. zákonnej náhrady škody (angl. *statutory damages*), t. j. výšky náhrady škody, ktorá je priamo určená v zákonných ustanoveniach a počíta sa ako fixná čiastka za jeden akt porušenia práv.⁶⁰ V takomto prípade zákon tiež určuje rôzne výšky sadzby podľa toho, či porušovateľ práv konal vedome, úmyselne alebo bol v omyle.

Druhý použitý faktor súvisí s tým, či daný predmet práv bol použitý pre osobné potreby, alebo bol poskytnutý odplatne alebo bezodplatne tretím osobám. Autorské právo spája väčšinu autorskoprávných použití s verejnosťou a verejnými priestormi, napr. verejné rozširovanie, verejné vystavenie alebo verejné vykonanie.⁶¹ Tiež výnimky a obmedzenia práv chránených autorským právom sú často spájané s osobným súkromným použitím, napr. vyhotovenie rozmnoženiny diela pre súkromné potreby.⁶²

Prospech získaný užívaním výsledkov tvorivej intelektuálnej činnosti iných je spájaný so základným odôvodnením práv k duševnému vlastníctvu, ktoré majú chrániť ich tvorcov pred tým, aby niekto iný získaval na ich úkor prospech používaním výsledkov ich tvorivej

Infringement a Strict Liability Tort? In: *Berkeley Technology Law Journal*, 2015, roč. XXX, s. 305.

⁵⁸ Pozri napr. §§ 10, 11 a 283 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

⁵⁹ Pozri napr. DEPOORTER, B. Copyright Enforcement in the Digital Age: When the Remedy is the Wrong. In: *U.C.L.A. Law Review*, 2019, roč. LXVI, s. 400, 411 – 412. BRACHA, O., SYED, T. The Wrongs of Copyright's Statutory Damages. In: *Texas Law Review*, 2020, roč. XCVIII, s. 1219, 1224 – 1230.

⁶⁰ Pozri napr. § 504 písm. c) Amerického autorského zákona z roku 1976 v znení neskorších predpisov.

⁶¹ Pozri napr. §§ 22 až 30 AZ.

⁶² Pozri napr. § 42 AZ.

intelektuálnej činnosti. Právo preto tiež umožňuje ako jeden z prostriedkov ochrany ich práv prevod materiálneho prospechu získaného neoprávneným používaním predmetov ich práv.⁶³

Právo duševného vlastníctva, vrátane autorského práva, je neodmysliteľne späté s poskytovaním náhrady škody nositeľom práv pri porušovaní ich práv ako jeden z prostriedkov právnej ochrany.⁶⁴ Navyše, v poslednej dobe sa často poukazuje aj na skutočnosť, že ak používanie predmetov práv širokou verejnosťou agregovane spôsobuje závažné ujmy dotknutým nositeľom práv, je potrebné primerane zmeniť príslušné ustanovenia autorského práva, aby sa nositeľom práv poskytla primeraná ochrana ich oprávnených záujmov.⁶⁵

c) Typy otázok v dotazníku

Otázky v samotnom dotazníku možno rozdeliť do viacerých skupín. Prvú skupinu predstavovali otázky, ktoré umožňovali určiť demografické zloženie respondentov, t. j. ich vek, pohlavie, vzdelanie, príjem a povolanie. Veková skupina respondentov bola limitovaná na respondentov od 15 do 49 rokov. Dôvodom bolo, že väčšina neoprávneného používania autorských diel na internete je často spájaná so študentami stredných a vysokých škôl a tiež osobami v začiatkoch ich profesijného života, zhruba do dosiahnutia 30. roka ich života.

Ďalším dôvodom bolo, že prvé online siete umožňujúce neoprávnené zdieľanie hudby alebo filmov sa objavili na prelome tisícročia. V tom období sa tiež často prezentovalo, že ak sa niečo neurobí s danou situáciou, tak vyrastie generácia, ktorá bude zvyknutá na voľný, neobmedzený a bezplatný prístup k širokej škále predmetov chránených autorských právom, čo by malo negatívny dopad nielen na uplatňovanie autorského práva v praxi, ale aj pre celú oblasť literárnej a umeleckej tvorby. Táto generácia študentov stredných a vysokých škôl je teraz zhruba vo veku od 35 do 49 rokov ich života.

⁶³ Pozri napr. § 58 ods. 1 písm. i) AZ.

⁶⁴ Pozri napr. § 58 ods. 1 písm. h) AZ.

⁶⁵ Pozri napr. WIPO. Dielo cit. v pozn. č. 10.

Z pohľadu pohlavia respondentov predchádzajúce štúdie poukázali na to, že respondenti mužského pohlavia majú vyššiu predispozíciu na posudzovanie rôznych protiprávných činností menej negatívne a aj na dopúšťanie sa takej činnosti.⁶⁶ Súčasťou prezentovanej štúdie tak bolo posúdiť, či sa tento aspekt vzťahuje aj na skúmané činnosti a či existujú nejaké rozdiely v tomto ohľade medzi respondentmi žijúcimi v iných spoločenských a kultúrnych prostrediach a tradíciách.

Samotné zloženie respondentov, čo sa týka veku a pohlavia, zodpovedalo zloženiu populácií v skúmaných krajinách, t. j. v Nemecku, Francúzsku, Japonsku a Spojených štátoch amerických. Hoci vzorky z jednotlivých krajín boli kontrolované len vo vzťahu k veku a pohlaviu respondentov, zloženie respondentov ohľadne vzdelania a príjmu s drobnými odchýlkami viac-menej tiež zodpovedalo zloženiu skúmaných populácií.

Ďalšia skupina otázok sa sústreďovala na meranie novej zaujatosti zo strany respondentov, ktorá by mohla negatívne ovplyvniť ich odpovede v ankete. Tieto otázky sa zaoberali spotrebiteľskými zvykmi respondentov, t. j. či a do akej miery respondenti získavali prístup k rozmnoženinám hudobných a filmových nahrávok odplatne alebo bezodplatne. Pri odplatnom prístupe išlo o kúpu hudobných CD diskov a filmových DVD alebo Blu-ray diskov a odplatné sťahovanie alebo streaming hudobných alebo filmových nahrávok z legálnych zdrojov. Pri bezodplatnom prístupe sa zisťoval rozsah vyhotovovania rozmnoženín z hmotných nosičov zvuku alebo obrazu, bezodplatného sťahovania z internetu, zdieľania rozmnoženín predmetov chránených autorským právom a používania online služieb, ako sú YouTube a obdobné služby s bezodplatným prístupom.

V neposlednom rade dotazník obsahoval aj kontrolnú otázku zameranú na vylúčenie odpovedí, ktoré boli urobené mechanicky bez čítania otázok a možných odpovedí. V tejto otázke mali respondenti správne odpovedať, ktoré mesto je hlavným mestom ich štátu. Na vylúčenie možných nedorozumení otázka aj identifikovala správnu odpoveď na ňu. Takže, každý, kto si náležite prečítal otázku aj s inštrukciou,

⁶⁶ Pozri napr. CHIANG, ASSANE. Dielo cit. v pozn. č. 26, s. 161.

na ňu musel správne odpovedať. Nesprávne odpovede boli automaticky vyradené zo vzorky.

Poslednou skupinou otázok boli otázky týkajúce sa jednotlivých modelových prípadoch, do ktorých boli zakódované rôzne faktory, ktoré by mohli ovplyvniť ich posudzovanie širokou verejnosťou. Každému respondentovi bol náhodne prezentovaný jeden variant z každého modelového prípadu a následne mal odpovedať na otázky, týkajúce sa jeho vnímania prezentovaného variantu. V prvej otázke mal respondent odpovedať, či si myslí, že by bolo vhodné uložiť nejaké sankcie aktérovi za jeho činnosť v prezentovanom modelovom prípade.

Ak bol respondent toho názoru, že by taká činnosť mala byť nejakou sankcionovaná, respondent bol požiadaný, aby identifikoval primerané sankcie. Mohol si vybrať z celého výberu možných sankcií od ospravedlnenia sa, vrátenia veci alebo zničenia rozmnoženiny, náhrady ujmy dotknutej osobe a prevedenie akéhokoľvek materiálneho prospechu získaného danou činnosťou až po uloženie peňažných pokút a trestu odňatia slobody. Respondenti mali tiež možnosť pridať akúkoľvek inú možnú sankciu.

Následne mali respondenti zodpovedať, do akej miery bola prezentovaná činnosť správna alebo nesprávna podľa ich názoru. Rozsah pozitívneho alebo negatívneho vnímania danej činnosti mohli respondenti vyznačiť na 5-stupňovej škále Likertového typu ⁶⁷ od úplne správneho po úplne nesprávne.

2.3 Zber dát

Zber dát sa uskutočnil prostredníctvom spoločnosti Cross Marketing Inc. medzi 19. a 21. februárom 2020 v Japonsku, medzi 19. a 25. februárom 2020 v Spojených štátoch amerických a Francúzsku a me-

⁶⁷ Pozri napr. LIKERT, R. A Technique for the Measurement of Attitudes. In: *Archives of Psychology*, 1932, roč. XXII, č. 140, s. 1. PROCTER, M. Measuring Attitudes. In: GILBERT, N. (ed.) *Researching Social Life*. 3. vyd. Londýn: SAGE Publications, 2008, s. 206, 212 – 214.

dzi 3. a 10. júlom 2020 v Nemecku.⁶⁸ Vo všetkých štyroch skúmaných krajinách boli zozbierané odpovede na použitý dotazník od vzoriek 500 respondentov vo veku od 15 do 49 rokov. Všetky vzorky svojim zložením zodpovedali vekovo a pohlavím populáciám jednotlivých skúmaných krajín. Celkovo tak bolo zozbieraných 2 000 plne zodpovedaných dotazníkov zo všetkých štyroch skúmaných krajín.⁶⁹

3. ANALÝZA ODPOVEDÍ RESPONDENTOV

Analýza zozbieraných dát zo všetkých štyroch jurisdikcií potvrdila viacero záverov z predchádzajúcich štúdií a vyvrátilo zopár názorov bežne prezentovaných v oblasti autorskoprávnej ochrany. Hlavný záver vyvracia často používaný argument, že široká verejnosť úplne ignoruje autorské právo. Analýza dát jasne preukázala, že autorské právo je bezpochyby uznávané širokou verejnosťou a hlboko zakorenené v spoločenských normách, ale len vo vzťahu ku komerčnému a masívnemu používaniu predmetov chránených autorským právom. Toto bolo pozorované vo všetkých štyroch skúmaných krajinách, ktoré sa výrazne líšia svojim kultúrnym a spoločenským prostredím a tradíciami. Je preto ťažké tvrdiť, že autorské právo je len západnou alebo európskou tradíciou. Avšak, bez ohľadu na kultúru, široká verejnosť posudzuje nekomerčné použitie pre osobné potreby za menej nesprávnu a viac-menej bežnú činnosť.

⁶⁸ Dôvodom neskoršieho zberu dát v Nemecku bola limitácia finančných prostriedkov použitých na túto štúdiu. Avšak rozdiel pár mesiacov v tomto prípade by nemal mať žiadny vplyv na použiteľnosť zozbieraných dát z Nemecka v tejto štúdií, keďže v danom období nedošlo k žiadnej zásadnej udalosti, ktorá by ovplyvnila posudzovanie správnosti alebo nesprávnosti používania hmotných a nehmotných vecí patriacich tretím osobám. Táto skutočnosť je tiež potvrdená tým, že stupeň posudzovania negativity skúmaných typov konania sa významne nelíši a je porovnateľný so stupňom posudzovania vo Francúzsku alebo v Spojených štátoch amerických, hoci v Nemecku zohrávajú úlohu odlišné faktory, ktoré ovplyvňujú posudzovanie respondentov.

⁶⁹ Do tohto počtu neboli započítané odpovede od respondentov, ktorí nesprávne zodpovedali na kontrolnú otázku vylučujúcu mechanické odpovede bez čítania samotných otázok a možností odpovedí.

Vo vzťahu k potvrdeniu záverov predchádzajúcich štúdií, bolo možné pozorovať, že pohlavie a vek respondentov ovplyvňujú do určitej miery ich posudzovanie správnosti a nesprávnosti prezentovaných činností, t. j. mladší a mužskí respondenti mali tendenciu posudzovať činnosti predstavujúce porušovanie predmetov chránených autorským právom za menej nesprávne. No tento fenomén bol pozorovaný len vo vzťahu k určitým krajinám a modelovým príbehom. Nebolo ho možné pozorovať vo všetkých skúmaných krajinách s odlišnými kultúrnymi a spoločenskými tradíciami a pri všetkých modelových príbehoch.

3.1 Neoprávnené použitie cudzieho bicykla

V prípade vzatia a použitia hmotnej veci patriacej tretej osobe, t. j. modelový príbeh predstavovaný vzatím alebo ukradnutím cudzieho bicykla, bola najdôležitejším faktorom vplyvujúcim na rozhodovanie respondentov zo všetkých štyroch skúmaných krajín vedomosť, či konajúca osoba vedela, že dotknutý bicykel jej nepatrí.⁷⁰ Zároveň je potrebné poznamenať, že veľkosť rozdielov v priemeroch pozorovaných vo vzťahu k tomuto faktoru sa významne líšila medzi jednotlivými krajinami. Najväčší rozdiel bol pozorovaný v Spojených štátoch amerických, ktoré boli nasledované Nemeckom a Francúzskom. Najmenší rozdiel bol v Japonsku. Tento fenomén môže byť vysvetlený silnou individualistickou kultúrou v Spojených štátoch amerických, kde sa kladie dôraz na slobodu jednotlivca, ktorý však zároveň zodpovedá za pozitívne, ako aj negatívne výsledky svojho úmyselného alebo nedbanlivostného konania.

Na druhej strane, Japonsko je krajina s komunitárnou kultúrou, kde členstvo v spoločenských skupinách je tak významné, že osobná sloboda môže byť podstatne obmedzená povinnosťami z neho vyplý-

⁷⁰ Rozdiely v priemeroch posudzovania nesprávnosti vzatia a použitia cudzieho bicykla vo vzťahu k faktoru vedomosti takého konania boli štatisticky významné v *t*-teste pre každú skúmanú krajinu a ich hodnoty sú nasledujúce: 0,561±0,065 (N=500, *t*(498)=8,581 a *p*<0,0005) v Japonsku, 1,095±0,115 (N=500, *t*(498)=9,551 a *p*<0,0005) v Spojených štátoch amerických, 0,870±0,125 (N=500, *t*(498)=6,945 a *p*<0,0005) vo Francúzsku a 0,898±0,107 (N=500, *t*(498)=8,419 a *p*<0,0005) v Nemecku.

vajúcimi. Obe skúmané európske krajiny sa nachádzajú niekde medzi vyššie uvedenými extrémami. Francúzsko má bližšie k individualizmu a Nemecko ku komunitarizmu. Výsledky tejto štúdie viac-menej podporujú takýto pohľad na skúmané krajiny.

Ako už bolo vyššie spomenuté najmenší rozdiel v priemeroch vo vzťahu k faktoru vedomia zo všetkých štyroch krajín, ktorý bol pozorovaný v Japonsku, možno vysvetliť skutočnosťou, že hoci sú individuálne činnosti a zodpovednosť za úmyselné a nedbanlivostné konanie v tejto krajine tiež dôležité, je to len v nižšej miere. Zároveň je však treba zdôrazniť, že japonskí respondenti boli citliví na akékoľvek neoprávnené použitie cudzej hmotnej veci, dokonca aj v prípade konania v omyle,⁷¹ na rozdiel od ďalších skúmaných krajín, t. j. Spojených štátov amerických,⁷² Francúzska⁷³ a Nemecka,⁷⁴ medzi ktorými rozdiely neboli až tak výrazné. Vzatie cudzieho bicykla omylom bolo teda pocitované japonskými respondentmi v priemere negatívnejšie, ako bolo posudzované dokonca aj úmyselné ukradnutie cudzej veci v ďalších skúmaných krajinách. Tento rozdiel len zdôrazňuje význam komunitarizmu, t. j. členstva v určitej spoločenskej skupine nad osobnou slobodou jednotlivca, v Japonsku.

Okrem vedomostných aspektov vo Francúzsku a Nemecku aj ďalšie faktory zohrávali určitú úlohu pri posudzovaní jednotlivých prípadov vzatia a použitia cudzej hmotnej veci. Vo Francúzsku takýmito faktormi boli aj rozdiely medzi použitím hmotnej veci pre seba alebo jej vzatím a odovzdaním tretej osobe⁷⁵ a rozsah prospechu, ktorý mal z danej

⁷¹ Celkový priemer posudzovania nesprávnosti vzatia a použitia cudzieho bicykla na stupnici od 1 po 5 bol v Japonsku vo výške $4,518 \pm 0,035$ ($N=500$).

⁷² Celkový priemer posudzovania nesprávnosti vzatia a použitia cudzieho bicykla na stupnici od 1 po 5 bol v Spojených štátoch amerických vo výške $3,526 \pm 0,062$ ($N=500$).

⁷³ Celkový priemer posudzovania nesprávnosti vzatia a použitia cudzieho bicykla na stupnici od 1 po 5 bol vo Francúzsku vo výške $3,378 \pm 0,066$ ($N=500$).

⁷⁴ Celkový priemer posudzovania nesprávnosti vzatia a použitia cudzieho bicykla na stupnici od 1 po 5 bol v Nemecku vo výške $3,602 \pm 0,057$ ($N=500$).

⁷⁵ Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti vzatia a použitia cudzieho bicykla vo vzťahu k použitiu hmotnej veci pre seba alebo jej vzatím a odovzdaním tretej osobe bol vo Francúzsku štatisticky významný v *t*-teste a jeho hodnota bola $0,335 \pm 0,130$ ($N=500$, $t(498)=2,570$ a $p<0,05$).

činnosti konateľ.⁷⁶ V Nemecku to bol faktor rozsahu spôsobenej ujmy vlastníkovi neoprávnene použitej hmotnej veci.⁷⁷

Francúzski respondenti tak posudzovali vzatie a použitie cudzieho bicykla pre svoje vlastné potreby bez získania nejakého významného prospechu za menej zlé ako jeho vzatie a predanie tretej osobe. Na druhej strane pre nemeckých respondentov bolo dôležité aj to, či išlo o bezcenný starý bicykel alebo o drahý hodnotný kus, t. j. rozsah spôsobenej ujmy dotknutej osobe bol pre nich významný. Z toho vyplýva, že na rozdiel od nemeckých respondentov, francúzski respondenti brali ohľad viac na individualistické črty konania jednotlivca, než na spoločenské dopady daného konania. Zároveň nemeckí respondenti kladli väčší dôraz na komunitárne aspekty posudzovaného konania, t. j. negatívne dopady posudzovaného konania jednotlivca na tretie osoby.

Vo vzťahu k ďalším faktorom, t. j. demografickým faktorom a spotrebiteľským zvykom respondentov, v Nemecku mali partneri v domácnosti tendenciu byť citlivejší, než osoby zamestnané alebo samostatne zárobkovo činné.⁷⁸ Dôvodom môže byť, že cyklistika je veľmi populárna v Nemecku a veľa partnerov v domácnosti žijúci v mestách môžu používať tento dopravný prostriedok na dennej báze.

V Spojených štátoch amerických v súlade so závermi iných štúdií uskutočnených v Spojených štátoch amerických, boli pozorované rozdiely podľa pohlavia. Mužskí respondenti tak mali tendenciu posudzovať prezentované situácie menej negatívne ako ich respondenti ženského pohlavia.⁷⁹ Obdobná tendencia bola pozorovaná aj v iných

⁷⁶ Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti vzatia a použitia cudzieho bicykla vo vzťahu k rozsahu prospechu získaného konateľom mal vo Francúzsku hodnotu $0,227 \pm 0,131$ ($N=500$, $t(498)=1,737$ a $p<0,1$).

⁷⁷ Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti vzatia a použitia cudzieho bicykla vo vzťahu k rozsahu spôsobenej ujmy dotknutému vlastníkovi daného bicykla bol v Nemecku štatisticky významný v t -teste a jeho hodnota bola $0,236 \pm 0,114$ ($N=500$, $t(498)=2,078$ a $p<0,05$).

⁷⁸ Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti vzatia a použitia cudzieho bicykla medzi partnermi v domácnosti a ostatnými profesiami bol v Nemecku štatisticky významný v t -teste a jeho hodnota bola $0,545 \pm 0,261$ ($N=500$, $t(498)=2,093$ a $p<0,05$).

⁷⁹ Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti vzatia a použitia cudzieho bi-

skúmaných krajinách, ale nebola štatisticky významná.⁸⁰ Tento rozdiel môže súvisieť s veľkosťou nerovnosti v príjmoch v rámci danej spoločnosti. Zo skúmaných krajín je najväčšia nerovnosť práve v Spojených štátoch amerických,⁸¹ čo môže viesť u určitej časti mužskej populácie k väčšiemu protispoločenskému konaniu a páchaniu trestných činov. Na druhej strane krajiny s menšími rozdielmi v rozložení príjmov v rámci spoločnosti zo skúmaných krajín sú práve Francúzsko a Nemecko.⁸²

Okrem toho, výsledky z Japonska a Spojených štátov amerických poukazujú na to, že s rastúcim vekom respondentov rástlo aj pocítovanie negatívosti posudzovaného konania,⁸³ čo tiež bolo prezentované v predchádzajúcich štúdiách. Starší respondenti teda posudzovali jednotlivé konania negatívnejšie ako mladší respondenti. V literatúre je tento fenomén vysvetľovaný skutočnosťou, že staršie generácie mali tendenciu viac dodržiavať spoločenské normy uznávané danou spoločnosťou, pretože boli viac socializovaní, a tak si viac osvojili dané normy, kým mladšie ročníky a osobitne respondenti mužského pohlavia inklinujú k rebelovaniu voči zaužívaným spoločenským normám.

cykla vo vzťahu k pohlaviu respondentov bol v Spojených štátoch amerických štatisticky významný v *t*-teste a jeho hodnota bola $0,265 \pm 0,124$ ($N=500$, $t(498)=2,133$ a $p<0,05$).

⁸⁰ Rozdiely v priemeroch posudzovania nesprávnosti vzatia a použitia cudzieho bicykla vo vzťahu k pohlaviu respondentov v ostatných skúmaných krajinách mali nasledujúce hodnoty: $0,101 \pm 0,070$ ($N=500$, $t(498)=1,440$ a $p<0,2$) v Japonsku, $0,136 \pm 0,131$ ($N=500$, $t(498)=1,039$ a $p<0,3$) vo Francúzsku a $0,078 \pm 0,114$ ($N=500$, $t(498)=0,681$ a $p<0,5$) v Nemecku.

⁸¹ Podľa údajov Svetovej banky bol v roku 2016 Giniho koeficient príjmovej nerovnosti v Spojených štátoch amerických vo výške 0,414.

⁸² Podľa údajov Svetovej banky bol Giniho koeficient príjmovej nerovnosti vo výške 0,316 vo Francúzsku v roku 2017 a 0,319 v Nemecku v roku 2016.

⁸³ Priemery posudzovania nesprávnosti vzatia a použitia cudzieho bicykla boli v oboch skúmaných krajinách podľa jednotlivých vekových skupín nasledujúce: 15-19 rokov – $4,526 \pm 0,094$ (JP) a $3,300 \pm 0,167$ (USA), 20-24 rokov – $4,429 \pm 0,114$ (JP) a $3,403 \pm 0,171$ (USA), 25-29 rokov – $4,333 \pm 0,132$ (JP) a $3,833 \pm 0,154$ (USA), 30-34 rokov – $4,275 \pm 0,107$ (JP) a $3,360 \pm 0,176$ (USA), 35-39 rokov – $4,650 \pm 0,078$ (JP) a $3,278 \pm 0,162$ (USA), 40-44 rokov – $4,628 \pm 0,068$ (JP) a $3,758 \pm 0,167$ (USA) a 45-49 rokov – $4,655 \pm 0,069$ (JP) a $3,761 \pm 0,141$ (USA).

3.2 Vyhotovovanie rozmnoženín filmových DVD a Blu-ray diskov a ich distribúcia

Na rozdiel od modelového príbehu s bicyklom, ktorý sa týkal používania hmotnej veci patriacej tretej osobe, v príbehoch prezentujúcich kopírovanie filmových DVD a Blu-ray diskov a sťahovanie alebo sprístupňovanie hudby verejnosti cez internet rozdiel medzi súkromným a verejným použitím daného predmetu práv chráneného autorským právom zohrával dôležitú úlohu v posudzovaní prezentovaných činností vo všetkých štyroch skúmaných krajinách. Jeho význam bol obzvlášť významný pri posudzovaní činností týkajúcich sa používania hudobných nahrávok prostredníctvom internetu.

V modelovom prípade vyhotovovania rozmnoženín filmových DVD a Blu-ray diskov bola tak pre japonských respondentov najdôležitejším faktorom skutočnosť, či daná rozmnoženina bola vyhotovená pre súkromné alebo verejné účely.⁸⁴ Keď používateľ vyhotovil rozmnoženinu filmového DVD alebo Blu-ray disku pre seba, bolo to nimi posudzované menej negatívne ako vyhotovovanie veľkého počtu rozmnoženín pre ich odplacnú alebo bezodplacnú distribúciu širokej verejnosti.

Tento faktor zohrával dôležitú úlohu aj v ďalších troch skúmaných krajinách. V Spojených štátoch amerických skutočnosť, že rozmnoženiny filmových DVD alebo Blu-ray diskov boli vyhotovené pre osobné účely, bola jedným z významných faktorov vplývajúcich na posudzovanie daných činností respondentmi.⁸⁵ V Nemecku a Fran-

⁸⁴ Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti vyhotovenia rozmnoženiny filmového DVD alebo Blu-ray disku vo vzťahu k faktoru, či bola vyhotovená pre súkromné účely alebo za účelom distribúcie tretím osobám, bol v Japonsku štatisticky významný v *t*-teste a jeho hodnota bola $0,353 \pm 0,073$ ($N=500$, $t(498)=4,842$ a $p < 0,0005$).

⁸⁵ Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti vyhotovenia rozmnoženiny filmového DVD alebo Blu-ray disku vo vzťahu k faktoru, či bola vyhotovená pre súkromné účely alebo za účelom distribúcie tretím osobám, bol v Spojených štátoch amerických štatisticky významný v *t*-teste a jeho hodnota bola $0,325 \pm 0,119$ ($N=500$, $t(498)=2,730$ a $p < 0,01$).

cúzska tento faktor zohrával tiež svoju úlohu, ale mal slabší štatistický význam.⁸⁶

Avšak je treba podotknúť, že na rozdiel od Japonska, v ostatných skúmaných krajinách najvýznamnejším faktorom zostávala skutočnosť, či daná osoba vedela, že dotknuté audiovizuálne dielo bolo chránené autorským právom. Ako už bolo vyššie spomenuté, tento fenomén vychádza z chápania, že každá osoba by mala byť zodpovedná za svoje úmyselné alebo nedbanlivostné konanie. Tento koncept je významný pre súkromné právo a je jadrom úpravy náhrady za škodu.⁸⁷

Tento záver je dosť prekvapujúci, pretože v mnohých jurisdikciách vedomostné aspekty konania porušovateľa autorských práv nie sú rozhodujúce pri posudzovaní súdmi, či došlo k porušeniu autorských práv. Do určitej miery môže tento faktor zohrávať úlohu pri určovaní výšky náhrady škody. To platí najmä pri autorskom práve v Spojených štátoch amerických, kde výška zákonnej náhrady za škodu závisí od toho, či porušenie autorských práv bolo vedomé alebo úmyselné. Avšak, ako už bolo vyššie uvedené, vo všetkých troch krajinách, t. j. v Spojených štátoch amerických, Francúzsku a Nemecku, to nebol jediný faktor ovplyvňujúci posudzovanie skúmaných činností.

Okrem už spomenutého rozlišovania medzi súkromným a verejným použitím a vo vzťahu k vedomosti, že je dotknuté audiovizuálne dielo chránené autorským právom, vo Francúzsku rozsah spôsobenej ujmy mal tiež určitý vplyv na posudzovanie prezentovaného konania.⁸⁸

⁸⁶ V oboch krajinách rozdiely v priemeroch posudzovania nesprávnosti vyhotovenia rozmnoženiny filmového DVD alebo Blu-ray disku vo vzťahu k faktoru, či bola vyhotovená pre súkromné účely alebo za účelom distribúcie tretím osobám, mali slabší štatistický význam v *t*-teste a ich hodnoty boli nasledujúce: 0,213±0,124 (N=500, *t*(498)=1,713 a *p*<0,1) vo Francúzsku a 0,224±0,115 (N=500, *t*(498)=1,942 a *p*<0,1) v Nemecku.

⁸⁷ Pozri napr. VAN DAM, C. *European Tort Law*. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 225 – 278.

⁸⁸ Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti vyhotovenia rozmnoženiny filmového DVD alebo Blu-ray disku vo vzťahu k rozsahu spôsobenej ujmy dotknutému nositeľovi práv bol vo Francúzsku štatisticky významný v *t*-teste a jeho hodnota bola 0,295±0,124 (N=500, *t*(498)=2,382 a *p*<0,05).

Pre respondentov bolo dôležité, či dotknutému nositeľovi autorských práv bola spôsobená nejaká ujma.

Pohlavie respondentov tiež zohrávalo svoju rolu v tomto prípade najmä v Spojených štátoch amerických a Japonsku.⁸⁹ Obdobne ako v predchádzajúcom prípade túto tendenciu bolo možné pozorovať aj vo zvyšných dvoch skúmaných krajinách, ale nebola štatisticky významná.⁹⁰

V Japonsku tiež zohrával určitú úlohu vek respondentov.⁹¹ Starší respondenti posudzovali prezentované konanie negatívnejšie ako respondenti z mladších vekových skupín. Rovnako ako v prípade použitia cudzieho bicykla japonskí respondenti⁹² posudzovali prezentované konania podstatne negatívnejšie ako respondenti z ďalších troch skúmaných krajín.⁹³

V Nemecku a Spojených štátoch amerických respondenti, ktorí prezentovali, že nakupujú viac audiovizuálnych diel z legálnych zdrojov, tiež posudzovali prezentované používanie audiovizuálneho diela me-

⁸⁹ V oboch krajinách rozdiely v priemeroch posudzovania nesprávneho vyhotovenia rozmnoženiny filmového DVD alebo Blu-ray disku vo vzťahu k pohlaviu respondentov boli štatisticky významné v *t*-teste a ich hodnoty boli nasledujúce: 0,211±0,074 (N=500, *t*(498)=2,850 a *p*<0,005) v Japonsku a 0,463±0,118 (N=500, *t*(498)=3,931 a *p*<0,0005) v Spojených štátoch amerických.

⁹⁰ V oboch krajinách rozdiely v priemeroch posudzovania nesprávneho vyhotovenia rozmnoženiny filmového DVD alebo Blu-ray disku vo vzťahu k pohlaviu respondentov neboli štatisticky významné v *t*-teste a ich hodnoty boli nasledujúce: 0,198±0,124 (N=500, *t*(498)=1,592 a *p*<0,15) vo Francúzsku a 0,171±0,116 (N=500, *t*(498)=1,479 a *p*<0,15) v Nemecku.

⁹¹ Priemery posudzovania nesprávneho vyhotovenia rozmnoženiny filmového DVD alebo Blu-ray disku boli v Japonsku podľa jednotlivých vekových skupín nasledujúce: 15-19 rokov – 4,298±0,137, 20-24 rokov – 4,536±0,117, 25-29 rokov – 4,383±0,095, 30-34 rokov – 4,304±0,110, 35-39 rokov – 4,525±0,091, 40-44 rokov – 4,479±0,085 a 45-49 rokov – 4,631±0,069.

⁹² Celkový priemer posudzovania nesprávneho vyhotovenia rozmnoženiny filmového DVD alebo Blu-ray disku na stupnici od 1 po 5 bol v Japonsku vo výške 4,462±0,037 (N=500).

⁹³ V uvedených troch skúmaných krajinách boli celkové priemery posudzovania nesprávneho vyhotovenia rozmnoženiny filmového DVD alebo Blu-ray disku na stupnici od 1 po 5 nasledujúce: 3,770±0,060 (N=500) v Spojených štátoch amerických, 3,680±0,058 (N=500) v Nemecku a 3,566±0,062 (N=500) vo Francúzsku.

nej negatívne.⁹⁴ Tento záver vyvracia konvenčne prezentovaný názor, že jednotlivci, ktorí neoprávnene používajú autorské diela, ignorujú autorské právo na rozdiel od tých, ktorí získavajú prístup k dotknutým autorským dielam odplatne v súlade s autorským právom. Výsledky tejto štúdie poukazujú na to, že jednotlivci, ktorí majú záujem o konzumáciu autorských diel a odplatne ich získavajú, považujú rôzne spôsoby ich neoprávneného používania za menej negatívne ako tí, ktorí nemajú záujem o ich konzumáciu a bezodplatné získavanie.

Navyše, zozbierané dáta týkajúce sa rozsahu užívania rôznych druhov autorských diel poukazujú na to, že len malá časť populácie sa skladá z používateľov, ktorí často nakupujú a používajú rozmnoženiny autorských diel.⁹⁵ Dáta tiež poukazujú na to, že aj keď odplatne nadobúdajú prístup k mnohým autorským dielam, tiež konzumujú časť autorských diel bezodplatne.⁹⁶ Preto je nemožné tvrdiť, že existujú len platiaci používatelia autorských diel na jednej strane a neplatiaci na druhej. Jednotlivci, ktorí nemajú záujem o konzumáciu autorských diel, nielenže nemíňajú veľa na ich nákup, ale ani nevyhotovujú voľne ich rozmnoženiny.

⁹⁴ Rozdiely v priemeroch posudzovania nesprávnosti vyhotovenia rozmnoženiny filmového DVD alebo Blu-ray disku medzi respondentmi, ktorí skoro vôbec alebo vôbec nekupujú filmové DVD alebo Blu-ray disky, a tými, ktorí si ich častejšie kupujú, boli v oboch krajinách štatisticky významné v *t*-teste a ich hodnoty sú nasledujúce: 0,393±0,120 (N=500, *t*(498)=3,274 a *p*<0,005) v Spojených štátoch amerických a 0,423±0,119 (N=500, *t*(498)=3,541 a *p*<0,0005) v Nemecku.

⁹⁵ Respondenti, ktorí na škále od 1 do 5 uviedli, že nakupujú rozmnoženiny rôznych druhov predmetov chránených autorským právom na úrovni 4 alebo 5, predstavovali rádovo od 10 % do 20 % respondentov v závislosti od konkrétneho druhu predmetu práv a krajiny. Vo vzťahu k streamingu hudby a filmov boli tieto čísla o čosi vyššie. To však neznamená, že jednotlivci, ktorí konzumujú viac, aj platia viac. Opak môže byť pravdou vzhľadom na rôzne študentské alebo rodinné zľavy.

⁹⁶ Rozdiely v priemeroch rozsahu vyhotovovania rozmnoženín predmetov chránených autorským právom medzi respondentmi, ktorí skoro vôbec alebo vôbec nekupujú filmové DVD alebo Blu-ray disky, a tými, ktorí si ich častejšie kupujú, boli v oboch krajinách štatisticky významné v *t*-teste a ich hodnoty sú nasledujúce: 1,235±0,097 (N=500, *t*(498)=12,719 a *p*<0,0005) v Spojených štátoch amerických a 0,889±0,089 (N=500, *t*(498)=10,018 a *p*<0,0005) v Nemecku.

3.3 Sťahovania a sprístupňovania hudby verejnosti cez internet

Obdobne ako v modelovom prípade nakladania s filmovými DVD a Blu-ray diskmi rozdiel medzi súkromným a verejným použitím zohrával ešte významnejšiu úlohu v posudzovaní prípadov používania hudobných nahrávok prostredníctvom internetu respondentmi vo všetkých skúmaných krajinách.⁹⁷ Kým v Japonsku a Francúzsku to bol jediný štatisticky významný faktor z tých, ktoré boli zakódované do tohto modelového príbehu, v Nemecku a Spojených štátoch amerických to bol najvýznamnejší z viacerých faktorov. V Spojených štátoch amerických dokonca predstihol vedomostný faktor, ktorý bol najdôležitejší v predchádzajúcich posudzovaných prípadoch. Veľkosť rozdielu priemerov medzi súkromným a verejným použitím sa líšil medzi jednotlivými skúmanými krajinami. Najväčší bol v Spojených štátoch amerických,⁹⁸ ktoré boli nasledované Japonskom,⁹⁹ Nemeckom¹⁰⁰ a potom Francúzskom.¹⁰¹

Rovnako ako v prípade používania filmových DVD a Blu-ray diskov vedomostný faktor bol tiež významný v Spojených štátoch amerických.¹⁰² Zohrával určitú úlohu aj v posudzovaní respondentov v Nemecku, ale mal slabší štatistický význam.¹⁰³ Najväčší rozdiel bol vo

⁹⁷ Vo všetkých štyroch skúmaných krajinách rozdiely v priemeroch posudzovania nesprávnosti používania hudobnej nahrávky prostredníctvom internetu vo vzťahu k faktoru, či došlo k jej sťahovaniu alebo sprístupňovaniu verejnosti, boli štatisticky významné v *t*-teste a ich hodnoty boli nasledujúce: 0,504±0,113 (N=500, *t*(498)=4,438 a *p*<0,0005) v Spojených štátoch amerických, 0,418±0,082 (N=500, *t*(498)=5,125 a *p*<0,0005) v Japonsku, 0,344±0,110 (N=500, *t*(498)=3,112 a *p*<0,005) v Nemecku a 0,314±0,119 (N=500, *t*(498)=2,645 a *p*<0,01) vo Francúzsku.

⁹⁸ 0,504±0,113 (N=500, *t*(498)=4,438 a *p*<0,0005).

⁹⁹ 0,418±0,082 (N=500, *t*(498)=5,125 a *p*<0,0005).

¹⁰⁰ 0,344±0,110 (N=500, *t*(498)=3,112 a *p*<0,005).

¹⁰¹ 0,314±0,119 (N=500, *t*(498)=2,645 a *p*<0,01).

¹⁰² Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti sťahovania alebo sprístupňovania hudobnej nahrávky verejnosti cez internet vo vzťahu k faktoru vedomosti, že dotknutá nahrávka bola chránená autorským právom, bol v Spojených štátoch amerických štatisticky významný v *t*-teste a jeho hodnota bola 0,458±0,114 (N=500, *t*(498)=4,030 a *p*<0,0005).

¹⁰³ Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti sťahovania alebo sprístupňova-

Francúzsku. Kým tento faktor bol najvýznamnejší pri posudzovaní používania filmových DVD a Blu-ray diskov, nebol štatisticky významný v prípade sťahovania a sprístupňovania hudby verejnosti cez internet.¹⁰⁴

V Nemecku ešte zohrával úlohu rozsah ujmy spôsobenej dotknutému nositeľovi práv.¹⁰⁵ Hoci tento faktor nebol významným pri posudzovaní používania filmových DVD alebo Blu-ray diskov medzi nemeckými respondentmi, bol významným pri posudzovaní používania hmotných vecí, t. j. v prípade odcudzenia bicykla patriaceho tretej osobe. Na druhej strane, kým bol tento faktor štatisticky významný vo Francúzsku pri používaní audiovizuálnych diel, nebol štatisticky významný pri používaní hudobných diel cez internet rovnako ako pri neoprávnenom používaní bicykla.¹⁰⁶

Tiež je dôležité upozorniť na skutočnosť, že keď sa sústredíme iba na sprístupňovanie hudobných nahrávok verejnosti cez internet, v Spojených štátoch amerických a Japonsku rozsah prospechu získaného takouto činnosťou zohráva dôležitú úlohu.¹⁰⁷ Podobný fenomén

nia hudobnej nahrávky verejnosti cez internet vo vzťahu k faktoru vedomosti, že dotknutá nahrávka bola chránená autorským právom, mal v Nemecku slabší štatistický význam v *t*-teste a jeho hodnota bola $0,202 \pm 0,111$ ($N=500$, $t(498)=1,812$ a $p < 0,1$).

¹⁰⁴ Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti sťahovania alebo sprístupňovania hudobnej nahrávky verejnosti cez internet vo vzťahu k faktoru vedomosti, že dotknutá nahrávka bola chránená autorským právom, nebol vo Francúzsku štatisticky významný v *t*-teste a jeho hodnota bola $0,027 \pm 0,119$ ($N=500$, $t(498)=0,230$ a $p < 0,85$).

¹⁰⁵ Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti sťahovania alebo sprístupňovania hudobnej nahrávky verejnosti cez internet vo vzťahu k rozsahu ujmy spôsobenej dotknutému nositeľovi práv bol v Nemecku štatisticky významný v *t*-teste a jeho hodnota bola $0,333 \pm 0,111$ ($N=500$, $t(498)=3,017$ a $p < 0,005$).

¹⁰⁶ Rozdiel v priemeroch posudzovania nesprávnosti sťahovania alebo sprístupňovania hudobnej nahrávky verejnosti cez internet vo vzťahu k rozsahu ujmy spôsobenej dotknutému nositeľovi práv nebol vo Francúzsku štatisticky významný v *t*-teste a jeho hodnota bola $0,112 \pm 0,119$ ($N=500$, $t(498)=0,938$ a $p < 0,35$).

¹⁰⁷ V oboch krajinách rozdiely v priemeroch posudzovania nesprávnosti sprístupňovania hudobnej nahrávky verejnosti cez internet vo vzťahu k rozsahu prospechu získaného používateľom boli štatisticky významné v *t*-teste a ich hodnoty boli nasledujúce: $0,392 \pm 0,153$ ($n=236$, $t(234)=2,561$ a $p < 0,05$) v Spojených štátoch amerických a $0,211 \pm 0,105$ ($n=251$, $t(249)=2,016$ a $p < 0,05$) v Japonsku.

nebolo možné pozorovať pri verejnom rozširovaní rozmnoženín audiovizuálneho diela na DVD alebo Blu-ray diskoch alebo pri darovaní alebo predaji bicykla patriaceho tretej osobe.

Obdobne ako v predchádzajúcich dvoch modelových príbehoch japonskí respondenti¹⁰⁸ hodnotili nakladanie s hudobným nahrávkami cez internet negatívnejšie než respondenti z ďalších troch skúmaných krajín.¹⁰⁹ Na druhej strane, na rozdiel od predchádzajúcich dvoch príbehov, rozdiely v posudzovaní respondentov v závislosti od ich veku a pohlavia neboli štatisticky významné.

Obdobne ako pri posudzovaní nakladania s filmovými DVD a Blu-ray diskmi respondenti zo Spojených štátov amerických a Nemecka, ktorí tvrdili, že nakupujú viac hudby z legálnych zdrojov, posudzovali rôzne nakladania s hudbou cez internet menej negatívne.¹¹⁰ Zároveň mali tiež tendenciu viac používať predmety chránené autorským právom bezodplatne.¹¹¹

Ako už bolo poukázané vyššie, tento fenomén implikuje, že keď respondenti majú viac záujmu v konzumovaní predmetov chránených

¹⁰⁸ Celkový priemer posudzovania nesprávnosti sťahovania alebo sprístupňovania hudobnej nahrávky verejnosti cez internet na stupnici od 1 po 5 bol v Japonsku vo výške $4,266 \pm 0,042$ ($N=500$).

¹⁰⁹ V uvedených troch skúmaných krajinách boli celkové priemery posudzovania nesprávnosti sťahovania alebo sprístupňovania hudobnej nahrávky verejnosti cez internet na stupnici od 1 po 5 nasledujúce: $3,590 \pm 0,058$ ($N=500$, $t(498)=2,647$ a $p<0,01$) v Spojených štátoch amerických, $3,542 \pm 0,056$ ($N=500$) v Nemecku a $3,482 \pm 0,060$ ($N=500$) vo Francúzsku.

¹¹⁰ Rozdiely v priemeroch posudzovania nesprávnosti sťahovania alebo sprístupňovania hudobnej nahrávky verejnosti cez internet medzi respondentmi, ktorí skoro vôbec alebo vôbec neshávajú hudobné nahrávky z legálnych zdrojov, a tými, ktorí sú častejšími používateľmi takých služieb, boli v oboch krajinách štatisticky významné v t -teste a ich hodnoty sú nasledujúce: $0,307 \pm 0,116$ ($N=500$, $t(498)=2,647$ a $p<0,01$) v Spojených štátoch amerických a $0,303 \pm 0,122$ ($N=500$, $t(498)=2,474$ a $p<0,05$) v Nemecku.

¹¹¹ Rozdiely v priemeroch rozsahu bezodplatného sťahovania hudobných nahrávok z internetu medzi respondentmi, ktorí skoro vôbec alebo vôbec neshávajú hudobné nahrávky z legálnych zdrojov, a tými, ktorí sú častejšími používateľmi takých služieb, boli v oboch krajinách štatisticky významné v t -teste a ich hodnoty sú nasledujúce: $1,231 \pm 0,126$ ($N=500$, $t(498)=9,809$ a $p<0,0005$) v Spojených štátoch amerických a $1,060 \pm 0,114$ ($N=500$, $t(498)=9,263$ a $p<0,0005$) v Nemecku.

autorským právom, majú záujem ich konzumovať rôznymi spôsobmi, t. j. kúpou, nájmom alebo dokonca vyhotovovaním rozmnoženín pre súkromné účely. Zároveň takí respondenti posudzujú rôzne spôsoby používania predmetov chránených autorským právom pozitívnejšie, ako tí, ktorí nemajú vôbec záujem odplatne nadobúdať prístup k takým predmetom práv. Toto implikuje, že rôzne spôsoby obmedzovania spôsobov používania predmetov chránených autorským právom na súkromné účely môžu mať negatívnejší dopad na ich spotrebiteľov, ktorí bežne odplatne nadobúdajú časť konzumovaných predmetov práv, než na tých, ktorí vôbec nemajú tendenciu nadobúdať prístup k nim odplatne. Takéto opatrenia teda nemusia viesť k zvýšeniu výnosov z predaja a distribúcie rozmnoženín predmetov chránených autorským právom. Práve naopak, môžu viesť k ich poklesom.

Opačne, umožnenie voľného používania predmetov chránených autorským právom v určitom rozsahu môže stimulovať viac spotreby, pretože môže viesť k zvýšeniu záujmu o spotrebu takých predmetov. Dokonca, umožnenie určitých spôsobov použitia predmetov chránených autorským právom môže zvýšiť hodnotu jednotlivých rozmnoženín pre ich používateľov.

Tieto vzťahy boli potvrdené dokonca, keď sa odhliadlo od odpovedí, kde respondenti deklarovali rovnaký stupeň spotreby rôznych druhov predmetov chránených autorským právom, čo môže implikovať, že takí respondenti nemali žiadny alebo minimálny záujem o spotrebu akýchkoľvek predmetov práv alebo ich odpovede boli mechanické bez adekvátneho odpovedania na položené otázky.

4. ZÁVER

Empirická štúdia prezentovaná v tomto príspevku poukázala na to, že široká verejnosť uznáva odôvodnenosť autorskoprávnej ochrany ako takej, t. j. prirodzene považuje za správne, aby autori a interpreti boli chránení voči aktivitám, ktoré komerčne alebo vo veľkom rozsahu používajú výsledky ich tvorivej intelektuálnej práce. Autorské právo má tak základ v spoločenských normách uznávaných väčšinou

spoločnosti bez ohľadu na spoločenské a kultúrne prostredie a tradície.

Na druhej strane zmeny v oblasti autorskoprávnej ochrany, ku ktorým došlo v tejto oblasti v posledných desaťročiach a pri ktorých došlo výraznému rozšíreniu autorskoprávnej ochrany na úkor oprávneného súkromného použitia autorských diel, ktoré bolo historicky buď mimo rozsahu výlučných práv poskytovaných autorským právom alebo ich rozsah bol limitovaný tak, aby doňho nezasahovalo, nemajú základ v spoločenských normách uznávaných širokou verejnosťou. Hoci zákonodarca môže prijať takúto právnu úpravu, ale potom musí vziať do úvahy skutočnosť, že takáto úprava sa bude ťažšie presadzovať v praxi, pretože sa snaží zmeniť ustálené spoločenské normy a zakazuje činnosti, ktoré sú považované cieľovou skupinou za bežné a oprávnené.

Akákoľvek navrhovaná legislatívna zmena by mala výslovne vziať takúto skutočnosť do úvahy v rámci adekvátnej analýzy jej prínosov a nákladov, t. j. prínosov pre nositeľov práv chránených autorským právom a nákladov pre širokú verejnosť vo forme obmedzenia osobnej slobody a nákladov na jej presadzovanie, ktoré budú zvýšené, pretože daná úprava sa snaží zmeniť spoločenské normy uznávané väčšinou spoločnosti.